

בעזהשי"ת

סיפור

ניסי חנוכה

הקדמה

ליקוט מדרשים בדרך כלל כלשונם אשר שולבו מכמה מקורות לספור אחד למען ירוץ הקורא בו. המדרשים חלקו למספר ספורים, על מנת לספרם במספר פעמים לריבוי התועלת. ובחסד ד' החוברת התקבלה בחיבה רבה בציבור, ובקרב אנשי חינוך.

ימי החנוכה הינם ימים של 'אבן יסוד', להחדיר את האמונה בה', ואת ניסיו עמנו. אם רואים תופעה שצעיר נחלש חלילה בשמירת התורה והמצוות, יתכן שזה מפאת שלא היו חזקים בקרבו כראוי הבסיס והשדרה של האמונה, האמורים להחזיק את כל הבניין הרוחני של האדם, להתמודד בחוזק מול כל ניסיון שהוא, וכאשר אינם חזקים דיים התוצאה רפיון וחוסר טעם וענין. והזמן לבנות את האמונה הם ימים אלו.

המחפש את הדיוק בעובדות, וכן דיוק בלשונות, והשוואות בין המדרשים לדעת מתי היתה כל מלחמה, יחפש זאת בספרים שנכתבו באריכות בנושאים אלו, ולא בזה עסקנו.

לפעמים העיסוק והחקר בנוסטלגיה האוטנטית אינו מביא לברכות בכוונה, או לחיזוק בתורה או בתפילה דוגמה לדבר: בעיר מודיעין עילית נמצאים בגבעה הדרומית ממצאים רבים של חיים מימי בית שני, שרידי יישוב לצד מערות קבורה באזור מרוב רצון רשות העתיקות לשמר את מורשת העבר המקום על בית הכנסת שבו המכוון בדיוק לכיוון ירושלים, הולאמו לצרכי תיור. משום מה לא עולה על דעתם הדבר הטבעי לפתוח את המקום לחידוש בית הכנסת שחרב לתורה ולתפילה כבימי בניינו, למען יהודים במקום שמחפשים ביה"כ"נ, - כי הם נתפסים לחיצוניות הקרה שאינה מחברת לעבודת ה' ולא לפנימיות! בבית הכנסת הרמב"ם בירושלים שמתחת ל'חורבה' מצאו ממצאים עתיקים, וטיפלו בחפירות בעצמם, בכדי שלא יסגרו את שערי בית הכנסת למען שימור מורשת העבר...

אולם אנו מטרתנו בסיפור הוא האמונה וההודאה, החיזוק בעבודה עם הציפייה לגאולה הקרובה, באמצעות הצעת הבסיס של הדברים הידועים, לפי סדר שמתקבל כסיפור רציף. מתוך כוונה שההורים ואנשי החינוך יעבדו את הדברים, בצורה מעניינת, בהדגשת האמונה בה', הגבורה והמסירות נפש ללא חת, והניסים שעשה לנו - כשהכל מתאחד עם הווי החיים בזמנינו, להודיע שאמת מה שכתוב בתורה "כי מי גוי גדול אשר לו אלוהים קרובים אליו בכל קראנו אליו".

דוגמה לעיבוד: בפרק א' יוחנן בן מתתיהו הלך לשחוט את החיה הלא טהורה בעזרה! העזרה ננעלה, והוא נטל את הסכין בידיו, והוא שחט או לא? כן! את מה את החיה הטמאה? לא ולא! הטיפשים הרעים הללו בטחו ביוחנן הצדיק של עם ישראל, שיקריב חיה לא טהורה בעזרה, הם חשבו שהוא כמו גוי שמוותר על כל אליליו בשביל כסף וחיים, אבל הם לא ידעו את כוחם של עם ישראל. ויוחנן התגבר והרג את מלכם נקנור הרשע כמו שהגיע לו. - על ידי תיאור באופן נכון החניך נותר מלא באמונה בה' ובמצוותיו, עם הקישור לגבורה בעבודת ה' בחיינו הפרטיים.

וכן במעשה חנה ושבעת בניה, יש לדעת מה לספר וכיצד לספר, הסיפור הפשוט הוא על טבח נורא, ואשה אומללה שלפתע נותרה לבדה בעולם... אך הסיפור האמתי הוא סיפור של גבורה יהודית אדירה של שבעה אחים קטנים יהודים שבזו ולעגו בפניו של המלך האומלל, כל אחד עם פסוקו. והשומע מזדהה עם אותם גיבורים, ורואה בעיני רוחו את המלך האכזר מתמלא בזעם שילדים קטנים מנצחים אותו בזה אחר זה עד הקטן ביותר. וכולם עלו היישר לגן עדן, עם אמם המאוסרת שזכתה לבנים טהורים כאלו עד שיצאה בת קול ואמרה "אם הבנים שמחה!" - וממילא למותר לציין שכנראה אותו קיסר לא ניסה לעשות זאת שנית, כי הבין שכל ילד יהודי מוסר נפש בשמחה רבה. יודגש שבניגוד לסיפור יציאת מצרים שכולו דברי תורה, בסיפור חנוכה יש לחשב את התועלת המגיעה, מול הבטלה מד"ת באותו זמן.

053-3157477 מודיעין עילית

COM.GMAIL@3157477

פָּרָק א' מַלְחֶמֶת נֶקֶבוֹר ה

פָּרָק ב' מַלְחֶמֶת הָרָאשׁוֹנָה שֶׁל בְּגָרִים ז

פָּרָק ג' מַלְחֶמֶת הַשְּׁנִיָּה שֶׁל בְּגָרִים ח

פָּרָק ד' גְּזֵרוֹת אֶנְטִיכּוֹס ט

סֹדֶר גְּזֵרוֹת מַלְכוּת יוֹן י

פָּרָק ה' בְּנֵי שֶׁל חֲשִׁמוֹנָא' יא

פָּרָק ו' מַעֲשֵׂה יְהוּדִית נֶגֶד אֱלִיפַזְנוֹס יב

פָּרָק ז' גְּבוּרָתָם שֶׁל חֲנָה וְשִׁבְעָת בְּנֵיהָ יג

שׁוֹרֵשׁ גְּזֵרוֹת יוֹן – כַּפִּירָה יד

מַלְחֶמֶת הַנְּהַגַּת הָעוֹלָם – בִּיאוּר עַל הַנִּיּוֹסִים טו

רַקֵּעַ לַתְּקוּפַת גְּלוּת יוֹן טז

קוּבֶץ יִישׁוּבִים לַשְּׁאֵלֶת הַבַּיִת יוֹסֵף יז

סִיפּוּר שֶׁל זֶרַח יח

סדר המלחמות.

1. המלחמה הראשונה היתה של יוחנן בן מתתיהו - נגד נקנור - והנס היה ששחט אותו בעזרה.
 2. המלחמה השנייה היתה של המכבים - נגד בגרים: כשראו הצדיקים שלא נותנים לשמור שבת אפילו במערות, עד ששרפו יחד אלף איש ואשה הבינו שחייבים לצאת נגדם, וה' היה בעזרם ונצחו אותם והרגו את כלם, חוץ מבגרים שברח לאנטוכיא.
 3. בתו של חשמונאי [שמה לא נזכר] - נגד ההגמון [שמו לא נזכר]: עוררה את אחיה יהודה ועוד שילחמו בו.
 4. בני חשמונאי - נגד בגרים פעם שנייה: בגרים הרשע אסף גוים בלי מספר, עד שאמרו שאין מקום בכל ארץ ישראל לצבא עצום כזה, ועלה על ירושלים. החשמונאים שמעו על זה וצמו ובכו והתפללו לה', וה' שמע את תפלתם וזכו לראות נסים גלויים.
 5. יהודית הצדקת - נגד אליפונסוס הרשע: היא בעצמה הרגתו. [יש גורסים אליפונאי]
- עיקרי המלחמות הנזכרות בטבלה

זמן המלחמה	הצדיקים	הרשעים	הנצחון
הראשונה	יוחנן בן מתתיהו	נגד נקנור,	הנס היה ששחט אותו בעזרה.
השנייה	המכבים"	בגרים	כשראו הצדיקים שאפילו במערות לא נותנים לשמור שבת, עד ששרפו יחד אלף איש ואשה הבינו שחייבים לצאת נגדם, וה' היה בעזרם וניצחו אותם והרגו את כולם, חוץ מבגרים שברח לאנטוכיא.
השלישית	בני חשמונאי	נגד בגרים פעם שנייה	בגרים הרשע אסף גוים בלי מספר, עד שאמרו שאין בכלל מקום בארץ ישראל לצבא עצום כזה, ועלה על ירושלים. החשמונאים שמעו על זה וצמו ובכו והתפללו לה', וה' שמע את תפלתם וזכו לראות נסים גלויים.
באותה תקופה	בתו של חשמונאי [שמה לא נזכר]	נגד ההגמון [שמו לא נזכר]	עוררה את אחיה יהודה ועוד שילחמו בו.
באותה תקופה	יהודית הצדקת	נגד אליפונסוס הרשע:	היא עצמה הרגתו.

שלוש מלחמות נגמרו בהורדת ראש אחד:

- א. המלחמה הראשונה. ב. בתו של חשמונאי. ג. יהודית.
- כשמדבר על נסים כאלו יש להדגיש שצבא זה לא משחק ילדים או ספור דמיוני, אלא שומרים על המלך שלהם מאד מאד, כמו שהיום כל מפקד בצבא שמור מכל משמר כך היה גם בזמנם, אלא שהיו נסים גלויים שהצליחו לתת להם פתיון להיות עמם לבד.
- אלא למידים אנו מנסים אלו שה' זימן לאותם יחידים שלפעמים יש פח עצום ליחיד או ליחידים. שנדע להתפלל להגאל במהרה בתשועת עולמים ויתכן מאד שגם בתפילה ההתחלה תלויה ביחידים, שבהם צריך להתחיל כל המפנה מגלות לאתחלתא דגאולה! הפסוק אומר אחד היה אברהם, ושיבח את פנחס, ואף בדורותינו אחד יסד את צורת הישיבות, אחת הקימה את 'בית יעקב'. הגר"מ הכהן שפירא הקים את יח"ל ואת הדף היומי, ובשמחת חנוכה הבית אמר אחד מגדולי ישראל, אני מקנא באותו מעשה שבגינו זיכהו ה' בזכות זו שבה זוכה כעת.

פרק א' מלחמת נקנור

מדרש מעשה חנכה

נס חנכה היתה בשנת ג' אלפים תרכ"א לפני 2159 שנה [ויש אומרים ג"א תרכ"ב או תרכ"ד]
 בשנת עשרים ושלש שנה למלך אנטיוכוס הוא שנת מאתים ושלש עשרה לבנין בית שני
 רוח רעה נוססה בו וחרב חדה לשונו שלופה מתערה להכות ארץ בשבט, ויען ויאמר לכל שריו
 ועבדיו הפרתמים היושבים ראשונה במלכות הלא תדעו הלא תשמעו כי הנה עם בני ישראל
 אשר בירושלים גוי עז פנים ודתיהם שונות מכל עם ואת דתי המלך אינם עושים, אשר גאון
 וגובה להם האומרים ידינו רמה ותמיד כל הימים מקוים שברון המלכים לאמר כי הנה חושף
 יכסה ארץ וערפל לאומים וזרח בחשך אור לישרים ולכל בני ישראל יהיה אור במושבותם, ולי
 אני המלך אין שוה להניחם, ועתה קומו ונקומה עליהם למלחמה לכו ונכחדם מגוי ולא יזכר
 שם ישראל עוד! ^א הבה נתחנמה לו לבטל מהם שבת ומילה וראש חדש וייטב הדבר בעיני שריו
 ועבדיו לעשות כדבר המלך.

בעת ההיא שלח את נקנור משנהו בחיל גדול ועם רב ויבוא לירושלים ויצר עליה בקול
 ענות וחרופים לחרף מערכות אלקים ויהרג בה הרג רב.

ולהעלות חמה ולנקם נקם בנו במה בבית המקדש וישחטו דבר אחר ויביאו את דמו לעזרת
 הקדש.

ורוח ד' לבשה את יוחנן בן מתתיהו ויקנא קנאת ד' צבאות ויחמל על עם הקדש שהפזירה
 ישראל וילבש בגדי נקם ולנקם נקמת בני ישראל מאת היננים. ויעץ בלבו ויעש לו חרב קטנה

^א עם ישראל יודעים שיסוד כל העולם הוא בית המקדש, וכל הגוים ומלכיהם טפלים בלבד,
 ומושפעים מבית המקדש, וכל קיומם הוא רק לנסיון עד בא גואל.

אלכסנדרוס מוקדון שמלך לפני אנטיוכוס בא להילחם על ירושלים, וכשראה את הכהן גדול
 ירד ממרכבתו והשתחוה לו ולפליאת עבדיו אמר: דמותו של זה נוצחת לפני במלחמה, כלומר כל
 הצלחותיי בעולם מגיעים מתפילת ועבודת הכהן גדול בבית ה'. ונתן מתנות לבית ה'. ממשכו
 אנטיוכוס לעומתו כפר בזה, והאמין שכל הצלחותיו הם פרי תרבות, ולא בהשגחה מלעילא. והחליט
 בכוח לנסות להחרים כל זיק של קדושה מעם ישראל, בכדי שהוא יהיה במרכז העולם, הוא הבין
 שכל גבורתו כאין כל עוד שלא כבש את עם ישראל. והוא ניסה דווקא לטמא את עם ישראל,
 והואיל וכן כל ניצחון המלחמה הוא בעבודה, במנורה ובמה שמשמלת, שהיא התורה שבעל פה.

וַיֹּאמֶר לוֹ נִקְנוֹר מְדוּעַ אַתָּה עוֹבֵר אֶת מִצְוַת הַמֶּלֶךְ וְאֵינְךָ חֹפֵץ בְּשָׁלוֹם מַלְכוּתוֹ הֲלֹא יָדַעְתָּם
אֲם לֹא שְׂמַעְתֶּם כִּי יֵשׁ לֹאֵל יְדֵי בָכָה גְבוּרַת חִילוֹתַי לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם רָע עַד בִּלְתִּי הַשְׂאִיר לָכֶם
שְׂרִיד וּפְלִיט כִּי עָתָה גַם אוֹתָךְ הִרְגָתִי וְאוֹתָם שָׂרַפְתִּי כִּקֵּשׁ אֲשֶׁר תִּרְדָּפֵנוּ רוּחַ וּמִי בְּכָל אֱלֹקֵי
הָאָרֶצוֹת אֲשֶׁר הִצִּילוּ אֶת אֶרֶצָם מִיָּד כִּי יֵצִיל ד' אֶת יְרוּשָׁלַם מִיָּד.

וַיַּעַן יוֹחָנָן אֶל הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר: עֲתָה בָאתִי אֵלֶיךָ אֶת כָּל אֲשֶׁר תַּחֲפֹץ אֲעֲשֶׂה לֹא נִסּוּר מִמְצוּתֶיךָ יָמִין וּשְׂמָאל. וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ: בְּמָה יֵדַע אֲפֹאֵל כִּי אַתָּה סָר אֶל מִשְׁמַעַתִּי? הֲלֹא כְּאֲשֶׁר תִּקְרַב אֶל הַמִּזְבֵּחַ וַעֲשֵׂה אֶת חֲטָאתְךָ וְאֶת עוֹלָתְךָ בַּחֲלָב וּדְם הַחֲזִיר הַזֶּה וּתִלְבֹּשׁ בְּגָדֵי מַלְכוּת אֲשֶׁר לְבֹשׁ בּוֹ הַמֶּלֶךְ וּתִרְכַּב עַל מִרְכַּבַּת הַמִּשְׁנָה אֲשֶׁר לִי וְאֲשֶׁר נָתַן כְּתֹר מַלְכוּת בְּרֹאשֶׁךָ. וַיֹּאמֶר יוֹחָנָן אֲנֹכִי אֲעֲשֶׂה כְדִבְרְךָ כְּאֲשֶׁר אֲדוֹנִי מִצֹּוֶה רַק אִין כִּי יִגְרָתִי מִפְּנֵי הָאָרֶץ וְהַחֲמָה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵן אֲזַבֵּחַ אֶת תּוֹעֵבַת ד' עַל הַמִּזְבֵּחַ לְעֵינֵיהֶם וְלֹא יִסְקְלוּנִי! אַךְ בְּזֹאת יֹאדֹת לִי לַעֲשׂוֹת כְּדִבְרְךָ בְּהוֹצִיאֶךָ כָּל אִישׁ מִלִּפְנֵיךָ וְאֲנִי וְאַתָּה וְאִין זֹלַתְךָ וְאֵא אֲעֲשֶׂה כְּדִבְרֵי הַמֶּלֶךְ פֶּן יוֹדִיעוֹן הַדְּבָר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וַיִּיטֹב הַדְּבָר בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ וַיֵּצֵא לֵאמֹר הוֹצִיאוּ כָּל אִישׁ מֵעָלַי וְלֹא עֲמַד אִישׁ אִתּוֹ מִכָּל הַנֶּצְבִּים עָלָיו.

וַיְהִי בְלִבְכֶם וּבִתְפִלַּל יוֹחָנָן לִפְנֵי ד' וַיֹּאמֶר: ד' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל יוֹשֵׁב הַפְּרוּבִים אֶתָּה אֱלֹקִים
לְבַדָּהּ לָכֵל מִמְּלִכּוֹת הָאָרֶץ.... הִטָּה ד' אֲזַנָּהּ.... וַשְׁמַע אֶת דְּבָרֵי אֲנָטִיכּוֹס אֲשֶׁר שָׁלַח לַחֲרָף
מַעֲרֻכּוֹת אֱלֹקִים חַיִּים וַיִּמָּלֶךְ עוֹלָם אָמֵן ד' הִחְרִיבוּ מַלְכֵי אֲשׁוּר אֶת הַגּוֹיִם וְאֶת אֶרֶץ וְנָתַנוּ
אֶת אֱלֹקֵיהֶם בְּאֵשׁ כִּי לֹא אֱלֹקִים הֵמָּה כִּי מַעֲשֵׂה יָדַי אָדָם עֵץ וְאָבֶן וַיֵּאבְדוּ, וְעַתָּה ד' אֱלֹקֵינוּ
הוֹשִׁיעֵנִי נָא מִיָּד פֶּן יִלָּךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר בֵּית דָּגוֹן אֱלֹהֵיו לֵאמֹר אֱלֹהֵי נֶתַן לִי אֶת הַחֵיל הַזֶּה.

וּכְכֹלֹת עֲתִירְתּוֹ חִזַּק וְאַמֵּץ לִבּוֹ וַיֹּאמֶר: ד' אֱלֹקִים זָכַרְנִי וְחִזְקִנִי אֶף הַפֶּעַם וְאַנְקָמָה נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וַיִּקְרַב יוֹחָנָן אֵלָיו וַיִּתְקַע הַחֶרֶב בְּלִבּוֹ וַיְהִי כַּאֲשֶׁר פָּרַע שָׁם נָפַל שְׂדוּד אֶת פְּנֵי הַקֹּדֶשׁ, וַיְהִי אֶף יָצָא יוֹחָנָן מֵאֵת פְּנֵי הַקֹּדֶשׁ, וַיִּרְעַע בְּתִרְעָה גְדוֹלָה וַיַּעֲרֹךְ מִלְחָמָה בַּעֲמִים וַיַּהֲרֹג בָּהֶם הָרַג רַב שֶׁבַע אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת וּשְׁנַיִם וּשְׁבַע עֶשְׂרִי עִם אֲשֶׁר נִהְרְגוּ אִישׁ בַּחֶרֶב רַעְיוֹ:

פרק ב' מלחמתו הראשונה של בגרים

ויהי כאשר שמע אנטיוכוס כי נהרג משנהו נקנור ויצר לו מאד.

וישלח ויקרא לכל שריו ועבדיו וגם למשנהו הגדול ויאמר אליהם האם בגוי הזה לא תתנקם נפשי אשר השחיתו וחבלו חילותי ויבאו שרי ומחנותי, ועתה מה אנו מחשים הבה נא ונבוא עליהם לבטל את השבת וחדש ומילה, ומי אלקיהם אשר יציל אותם מידי.

וישלח לבגרים בחיל גדול ועם רב ויבוא לירושלים ויצר עליה, וימרו את אלקים עליו ויכעיסוהו בבמותם ובפסיליהם יקנאהו במזבח אלקים, ויעבירו קול במחנה מטעם המלך לאמור כל איש אשר ישמר שבתות ה' וחדש ומילה יומת.

מילה

ורבים מבני ישראל בימים ההם מסרו נפשם בעבור כבוד המקום ברוך הוא ולא בטלו ברית אבותם.

ואשה אחת מבני הלויים מלטה את בנה לשמונה ימים בתפים ומחולות, והיא עלתה על חומת ירושלים ובנה חתן דמים מהול בידה ותען ותאמר לפני ה': כל זאת באתנו ולא שכחנוך ולא שקרנו בבריתך. לא נסוג אחר לבנו ותט אשרינו מני ארחה (תהלים מד, ט), והשליכה עצמה מעל החומה וימותו שניהם. וכמוה עשו רבים מבני ישראל ולא שנו ברית אבותם, ואת קדוש ישראל יעריצו.

וכיון שראו חכמי ישראל כן, עמדו והתקינו להם סימנים: שכל מי שנולד לו זכר שיהא מדליק גרות חדשים על פתח אותה חצר ביום השמיני, וכיון שעוברין ישראל ורואים גרות דולקים היו מבינים שמילה לשם, והיו נכנסין ומוהלין אותו ויוצאין, ולא היה אדם מרגיש בדבר.

שבת

וקהל קדושים אמרו איש אל רעהו הנה דבר המלך בחמה שפוכה לבטל ממנו את השבת דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין, וכתוב בתורתנו ששבת ימים תעבד וביום השביעי תשבות הלא טוב לחסות בה' ונשבות את שבתנו, אם יחיונו ונחיה ואם ימיתנו ומתנו, ויעצו

וַיְהִי כִשְׁמַע יוֹחָנָן בֶּן מִתְתִּיָּהוּ אֶת כָּל זֹאת אָזְרוּ חֵיל כְּבִבְרֹתָם וּבְעָזָרָם וּמִגָּגָם אֲבִיהֶם שָׁבְשָׁמַיִם אֲשֶׁר בָּטְחוּ בוֹ וַיִּלְחָמוּ בַּעֲמִים² וַהֲרֹגוּ הָרַג רַב אִין חֲקֹר וְאִין מִסְפָּר לֹא נִשְׂאָר בָּהֶם עַד אֶחָד, אֶפְס בְּגָרִים אֲשֶׁר נָס אֶל אַנְטוֹכִיָּא אֶל הַמֶּלֶךְ וְעִמּוֹ אַנְשִׁים פְּלִיטִי חֲרַב מִפִּים וּמַעֲנִים.³

וַיַּעַן בְּגָרִים וַיֹּאמֶר אֶל אֲנָטוֹיָכוֹס הַמֶּלֶךְ הוּא אֶתָּה שִׁמְתָּ טַעַם לְבַטֵּל מֵהֶם אֶת הַשְּׁבֹת חֹדֶשׁ וּמִיָּלָה נָבֵל תַּבֵּל אֶתָּה וְכָל הָעָם אֲשֶׁר בְּרַגְלֶיךָ אֲשֶׁר אִם יֵלְכוּ כָּל הָעַמִּים וְכָל הַלְּשׁוֹנוֹת לֹא יִכְלְוּ לַעֲמֹד בַּפְּנֵי ה', בְּנֵי מַתִּיתָהוּ כִּהֵן גָּדוֹל מֵאֲרִיּוֹת גְּבוּרוֹ וּמִנְשָׁרִים קְלוֹ.

^א נתאר לעצמנו, אנטייכוס שאל אותו: היכן הצבא? ענה נותרו שם. שאל אנטייכוס ומי מפקד עליהם, וענה לא נשאר על מי לפקד... היהודים הרגו את כולם, בקושי רב אני הצלחתי להמלט.

וְכַאֲשֶׁר רָאָה בְּגֵרִים כִּי כְּבִיר מְצֵאָה יָדָיו וְחִילָיִים יִגְבֵּר וְרַב מְאֹד מִחֲנֹהוּ אִין חֲקֹר וְאִין מִסְפָּר קָם שְׁנִית וַיָּבֹאוּ יְרוּשָׁלַיִם ⁷ וַיֵּצֵר עָלֶיהָ הוּא הֵחָל לַחֲרֹךְ מַעֲרֻכּוֹת אֱלֻקִּים חַיִּים וּמִלָּךְ עוֹלָם, וּבִקְעַ הַחֹמָה וַיִּנְתֵּק וַיִּשְׁבֵּר בְּמִקְדָּשׁ י"ג פָּרְצוֹת, וַיַּחֲשֹׁב בְּלִבּוֹ לְאִמּוֹר הַפַּעַם הַזֶּאת לֹא יוֹכְלוּ לִי כִּי רַב חִילִי וְכִי כְּבִיר מִצָּאָה יָדִי.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק בֶּר נַחֲמָנִי אֵלָיו וְס' רַבּוֹא גִּיסוֹת פָּאוּ עִם בְּגָרִים הָרָשָׁע וְאָמַר לִישְׂרָאֵל: "שׁוּטִים אַתֶּם שֶׁתַּעֲשׂוּ מִלְחָמָה עִם חֵילִים שְׂאִין לָהֶם שְׁעוֹר."

(במדרש אחר) אָמַר רַבִּי יִצְחָק שְׁשִׁים רַבּוֹא אָלֶיךָ גִּיסוֹת הוּוּ וְכַל אֶחָד מֵהֶם הָיָה לוֹ אֶלֶף אִישׁ תַּחְתָּיו ^ה שָׂבָאוּ עִם גְּלִיסְקָס הָרָשָׁע לְהַלָּחֵם עִם בֵּית חֲשִׁמוֹנָאִי. (להלן הלשון נלקחה משני המדרשים)

והיה אומר אותו הרשע מה לנו לירא? הם שנים עשר פנגד חיל גדול!

שָׁמָּה תֹאמַר אֱלֹקֵיהֶם יוֹצִיא כּוֹכָבִים מִמִּסְלֹת וַיַּעֲשֶׂה מִלְחָמָה עִמּוֹ וְשׂוֹדָדִים אוֹתָנוּ כְּדָרָךְ.
שַׁעֲשֶׂה עִם סִיסְרָא - הָרִינוּ סָכִין עֲצָמָנוּ בְּדָם חֲזִיר וּבִשׁׁל שָׁל סוֹס שְׂאִין נוֹגְעִים אוֹתָנוּ.

⁷ בגרים בא אחוז בטירוף נקם, כחית טרף מסוכנת. הוא גם היה ממולח יותר וידע היטב את אשר רוצה לעשות. להודיע קבל עולם ומלואו אם יוון מושלים על כל העולם אז כל העולם עומד נגד החשמונאים. לומר לקבוצת החשמונאים מה אתם חושבים שבאמת תהפכו את כל העולם? עשיתם מרד, חשבתם שאנטייכוס הוא צחוק, כעת בא סופכם, להתיוון או למות. ה' במלחמה כזו במים לא יתערב כמו שהבטיח במבול. מה עוד יש, אש? אנחנו חסיני אש. ואם יביא עלינו חיות זה רק יהיה מזון לפילים האבירים שלנו שאין כמותם בכל העולם.

^ה שש מאות ואחד מליון חיילים נגד שנים עשר זה הפשט "רבים ביד מעטים". למעלה מארבעים מליון [40,000,000] מול כל חשמונאי. חשוב לתאר כיצד החסידים שהשתתפו במלחמה הראשונה, לא ראו סיכוי לנצח והתחבאו, אך החשמונאים בטחו בשם ה', וה' צוה על שרי האומות בשמים שהם יהרגו את עמיהם.

אם תאמרו אלקיכם יביא מבול - כָּבֵד נִשְׁבַּע בְּשֵׁמוֹ הַגָּדוֹל שֶׁלֹא יָבִיא מַבּוּל לְעוֹלָם.

אם תאמרו יִשְׁלַח נִחְשִׁים וְעַקְרָבִים וְדַבִּים כְּדֶרֶךְ שֶׁעָשָׂה בְּכוֹתֵיכֶם - הֲרֵי אָנּוּ רוֹכְבִים עַל פִּילִים שָׂאִין חַיִּית נוגעות בָּהֶם.

נִשְׁאוּ יִשְׂרָאֵל עֵינֵיהֶם לְמָרוֹם וַיֹּאמְרוּ לֹא לָנוּ ה' לֹא לָנוּ כִּי לְשִׁמְךָ תֵּן כְּבוֹד שֶׁלֹא יִתְבָּהּ בַּגּוֹיִים חֶסֶד וְשָׁלוֹם עָכְשׁוּ וַיֹּאמְרוּ אֵין לְאַלְקֵיכֶם עֲצָה אַחֲרֵת וְכָף כְּתִיב גְּדַל הָעֲצָה וְרַב הָעֲלִילָה אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חַיִּיכֶם מַחְשְׁבוֹתַי גְּדוֹלָה מִשְׁלַכְכֶם, כִּי לֹא יִטֵּשׁ ה' עֲמוֹ וְנִחַלְתּוּ לֹא יַעֲזוּב.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הָיָה יִשְׂרָאֵל מִצָּפִים לַהֲרִי מִזְרַח אוֹלֵי יָבוֹא לָהֶם גּוֹיִים פָּרְסִיִּים לְעֲזָרָם, וְאִזְ חָרָה לוֹ לְמַתְתִּיהוּ כֹהֵן גָּדוֹל וַאֲמַר לוֹ לְחִשְׁמוֹנָאִי וְלֹא כְּתִיב כֹהֵן אָמַר ה' אֲרוּר הַגִּבֹּר אֲשֶׁר יִבְטַח בְּאַדָּם וְשֵׁם בָּשָׂר זָרְעוֹ וּמִן ה' יִסּוֹר לְבוֹ וּבְרוּךְ הַגִּבֹּר אֲשֶׁר יִבְטַח בַּד' וְגו'.

אָמַר לוֹ יִפֶּה אֲמַרְתָּ אֲנִי וְשִׁבַּעַת בְּנֵי וְאַתָּה וּשְׁלוֹשָׁה בָנֶיךָ הֵם שְׁנַיִם עֶשְׂרִי כִנְגֵד שְׁנַיִם עֶשְׂרִי שְׁבִטֵי קָה עֲדוּת לְיִשְׂרָאֵל¹ מִבְּטַח אֲנִי בַּהֲקֵב"ה שֶׁיַּעֲשֶׂה לָנוּ נִסִּים וְנִפְלְאוֹת. וַיִּצְאוּ, וַיִּלְבְּשׁוּ שֵׁק וְאַפֶּר, לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים מִלִּפְנֵי אֱלֹקֵי הַשָּׁמַיִם - עֲזָרָם וּמִגֹּמֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

וּכְכֻלּוֹתוֹ לְהַתְפַּלֵּל קָמוּ מִכְרַעַ עַל בְּרַפָּם לִפְנֵי ה'. עֲצָמוּ עֲשֵׂתוֹנוֹתָם [פְּרוֹשׁ הַתַּחֲזָקוּ מֵאֵד] מִנְּשָׁרִים קָלוּ מֵאֲרִיֹת גָּבְרוּ וַיִּלְחֲמוּ בַּעֲמִים וַיַּהֲרֹגוּ בָהֶם הָרַג רַב.

מִיַּד נִתְגַּלְגְּלוּ רַחֲמָיו שֶׁל הַקֵּב"ה וַאֲמַר שְׁתָּקוּ בְּנֵי, הַתִּיַּצְבוּ וְרֹא וְנִקְמַת ה' אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה בַּגּוֹיִים.

¹ ישראל ציפו לישועת ה' שיבא איזה חיל לעזרם, בכדי לאזן ולו במעט את הפערים שלא יהיו עשרות מליונים נגד כל אחד, והיה להם סיבה טבעית לצפות לעזרה מהמדינות המתנגדות לכיבוש, חרה לו הדבר למתתיהו: הרי נאמר על זה 'ארור'! זו כפירה! הרי לה' הישועה !!!
העולם שואלים מדוע הנס של חנוכה הונצח על נס השמן ולא על נסי המלחמה הנוראים. והתירוץ שבמלחמה אמנם היו ניסים גלויים, אולם אחר כמה דורות יוכלו להתווכח על כך, [ואולי אפילו לפתוח קבוצת בריונים נבובי דעת שתקרא על שם המכבים הקדושים] אולם על נס השמן לא ניתן להתווכח שהוא נס גלוי היפך הטבע.

² וצ"ע היכן היו עוד מאתיים חסידים מהמלחמה הראשונה, ויתכן שבמלחמה זו נרתעו לגשת בעצמם להילחם, בדוק ביוסיפון.

יא

אמר רבי יצחק בר נחמני באותה שעה תפס הקב"ה שבעים שרים של מעלה משרי אמות העולם ורצע אותם במרצע של אש ואמר הרגו איש את קרובו ואם ימלט אחד מהם נפשכם תחת נפשו.

ידדו לארץ וכל יוני שהיה חץ על קשתו לזרק בישראל היה המלאך מחזירו ונועץ בלבו, שנאמר קשת גברים חתים והתקים חרפם תבוא בלבם וקשתותם תשבירה. והיו בני חשמונאי רואים הנסים ואמרו ה' ילחם לנו.^נ

והיו בני חשמונאי רואין זה את זה ואמרו ה' ילחם לכם ואתם תחרישון.^ט

וכשהיו היננים מורים חצים וחרבות באו המלאכים ונעצו אותם בלבם של היננים.

וכל מלך ומלך מהמלכים שנהרגו היו באים המלאכים ומבזבזים ממונו והטילו לבתיהם של ישראל שהם לא היו יכולים לטל את השלל מפני החללים.

^נ "מסרת גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים". ש. כיצד באמת החלשים והמעטים ניצחו את הגיבורים הרבים? ת. מסרת! ה' מסר אותם במתנה! וכמו שמשה רבנו שאל מי יכול להקים את המשכן אמר הקב"ה תעשה כאילו שאתה מקימו ויקום מאליו.

^ט פירוש הם ראו את המלאכים שבאים לעוזרם [יש שפירש נוסעים לפניהם בסוסי אש].

^י הניסים גרמו לחיזוק האמונה וזה גרם לחיזוק העבודה: בנוסח על הניסים יש לבאר כפי שאכן נראה מהנוסח שכל המגמה היתה הכנה לשלב הגמר שהוא ואחר כך באו בניך וכו'. והביאור שכל עוד שסמכו ישראל על משהו גשמי בעולם, הדלקת הנרות תהיה בהתלהבות אבל זה לא הכל, ישנם גם עוד דברים בעולם, אולם כאשר עברו את האותות והמופתים של המלחמה, ונוכחו שאין עוד מלבדו, כשראו בעיניהם כיצד כל חיילות העולם התמוגגו מול שערי ירושלים, ואת כל יתר נסי המלחמות. הגיעו למסקנה שאוי לו לנשען על טבע העולם כי כל מה שיש בעולם הוא רק בזכות עבודת המקום ית"ש ואם לאו אין לו קיום, גדול ככל שיהיה. - או אז "ואחר כן באו לדביר ביתך"... אז הם באו עם משמעות מיוחדת לעבודת דביר ה', ועבדוהו במסירות נפש, מבלי לצפות לכל דבר אחר בעולם. על ידי התעוררות זו תקנו את מה שנתרשלו בעבודה. [עיין בב"ח] וזה תפקידנו בחנוכה, להתחזק בעבודה.

הגר"י ניימן בשיחותיו על חנוכה, ביאר את מאמרו "קשים מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף" לפעמים אדם עלול להרגיש שמזונו מגיע טבעי ובקלות רבה ואינו נס, לכן אומר שאפילו מזונותיו של אדם הם קשים כקריעת ים סוף, כי כל הנהגת העולם היא רק בנסים.

וְאֵת חִילוֹתֵיהֶם מֵהֶם שָׂרְפוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמֵהֶם דָּקְרוּ בַּחֶרֶב וּמֵהֶם תָּלוּ עַל הָעֵץ. וּבְגָרִים הָרָשָׁע שָׂרְפוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאֵשׁ.

וְאִזְּ אַנְטִיּוֹכוֹס הַמֶּלֶךְ כְּאֲשֶׁר שָׁמַע אֲשֶׁר נִהְרַג בְּגָרִים וְכָל שָׂרֵי הַחֵיל אֲשֶׁר עָמְדוּ וַיֵּנֶס בְּמַדְיַנַּת הַיָּם וְהָיוּ כָּל מוֹצְאָיו אוֹתוֹ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר בָּא שָׁמָּה מוֹרְדִים בּוֹ וְקוֹרְאִים אוֹתוֹ הַבּוֹרֵחַ.^א

תִּנְיָא שְׁלֹשׁ שָׁנִים לֹא הָיָה אָדָם יָכוֹל לַעֲבֹד שֶׁם מִפְּנֵי רִיחָם, וְשִׁבְעַת שָׁנִים זָרְעוּ יִשְׂרָאֵל שְׂדוֹתֵיהֶם וְכִרְמֵיהֶם בְּלֹא זָבוּל מִדָּם שְׁלֵהֶם, וְעֶשְׂרִים וְשִׁלֹּשׁ שָׁנִים הִסִּיקוּ יִשְׂרָאֵל מִרֹמְחֵיהֶם וּמִשְׁתָּם, וְעַלֵּיהֶם אָמַר הַפְּתוּב שֶׁם רָשָׁעִים יִרְקָב, וְעַל בֵּית חֲשִׁמוֹנָאִי וְכִיּוֹצֵא בָּהֶם זָכַר צְדִיק לְבָרָכָה.

וְאַחֵר כֶּף בָּאוּ בְּנֵי הַחֲשִׁמוֹנָאִים לְמִקְדָּשׁ וַיִּבְנוּ הַשְּׂבָרִים הַנִּשְׁבָּרִים וַיִּסְגְּרוּ הַפְּרָצוֹת וַיִּטְהָרוּ הָעֶזְרָה מֵהַהֲרוּגִים וְהַטְּמָאוֹת, וַיִּבְקְשׁוּ שָׁמֶן זֵית זָךְ לְהַדְלִיק אֶת הַמִּנְוָה וְלֹא מָצְאוּ כִּי אִם צְלוּחִית אַחַת אֲשֶׁר הָיְתָה חֲתוּמָה בְּטַבַּעַת הַכֶּהֱן גָּדוֹל וַיִּדְעוּ כִּי טָהוֹר הוּא.

וְהָיָה בָּהּ כְּשֶׁעוֹר הַדִּלְקָת יוֹם אֶחָד, וְאַלְקֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר שָׁכַן שָׁמוֹ שֶׁם הִנִּיחַ בְּרָכָה בּוֹ וְהָיוּ מוֹצְאִים כָּל לַיְלָה וְלַיְלָה אַחֵר עֲרִיכַת הַנֵּרוֹת הָאֶסּוּף מִלֵּאָה שָׁמֶן וְהָעֶלּוּ הַנֵּרוֹת מִמֶּנָּה שְׁמוֹנֶת יָמִים.

וְעַל הַצִּלְתָּם וְעַל נֶס הָאֶסּוּף הַהוּא קִבְּלוּ וְקִיֵּמוּ הַיְּהוּדִים עֲלֵיהֶם וְעַל זֶרַעם לִהְיוֹת עוֹשִׂים שְׁמוֹנֶת יָמֵי חֲנֻכָּה בְּהֵלֶל וּבְהוֹדָאָה בְּכָל שָׁנָה וּשְׁנָה וְזִכְרָם לֹא יִסּוּף מִזָּרַעם. בְּרוּךְ הָרַב אֶת רִיבְנוֹ וְהַנּוֹקֵם אֶת נַקְמָתָנוּ וְהַמְּשַׁלֵּם גְּמוּל לְכָל אִיְבֵי נַפְשָׁנוּ,^ב בְּרוּךְ הַקֵּל הַמוֹשִׁיעַ.

^א בספר יוסיפון האריך לתאר שאנטיוכוס יצא לדרך למלחמה בעצמו בארץ ישראל, בשביל להתנקם בהם, ובדרך סוסו ראה פיל ונבהל והתהפך עם מרכבתו, ועצמותיו של המלך התפרקו, ועדיין לא נכנע והמשיך בדרך.

ובהמשך התחיל בשרו להעלות ריח רע ולהתפרק מעליו, ויצא ממנו ריח רע מאוד, עד שלא יכלו לעמוד בו, וחיליו משרתיו ועבדיו ברחו ממנו מפני סרוחיו ועזבוהו לבדו בארץ ניכר. אז הבין כי יד ה' פגעה בו, ונשבע שיעלה לירושלים וימלאנה בזהב, וה' לא קיבלו, ומצבו הדרדר עד שנפל מעל העגלה ונפלו מעיו מבטנו ומת במיתה משונה בארץ ניכר, זה היה סופו של אותו גאה.

^ב ש. על מה מתפללים אנו בחנוכה? ת. אנו שמחים בחנוכה בית המקדש אולם היום שוב חרב בית המקדש ואנו מתפללים שיהיה בזמנינו חנוכה, שנזכה שה' ישיב לנו את העבודה!!

פרק ד' גזרות אנטיוכוס

גזרות שונות גזרו היוונים, ולעם ישראל היו דרכים להתמודד עם כל

גזרה במסירות נפש.

דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומדת, והפתיב והארץ בבגד תבלה? אלא אלו ישראל שנקראו ארץ שנאמר כי תהיו אתם ארץ חפץ. דור הולך ודור בא אלו אמות העולם שבכל דור ודור יועצים על ישראל לאבדם והקב"ה מצילנו מידם שנאמר עמו אנכי בצרה אחלצהו ואכבדהו (תהלים צא, טו).

אמר רבי אלעזר בא וראה כמה חביבים ישראל לפני המקום שלעולם מקדים להם רפואה למכה שנאמר ברפאי לישראל.

הזכרת שם ה'

בא יון הרשעה וגזרו וחשכו עיניהם של ישראל ואמרו שכל מי שמזכיר שמו של הקדוש ברוך הוא, ידקר בחרב, והרבה מישראל נהפכו למינות.

[באור: ילד יהודי מזכיר כל הזמן שם שמים, מתעורר בבקר - מודה אני, ומברך על כל דבר בכוונה, לפני ואחרי כל אכילה ברכות, שלוש תפלות, לפני שהולך לישון קורא קריאת שמע שה' ישמר עליו. ובכלל איזו זכות ושלוח יש בחיים כשמזכיר על הפל שם שמים ברוך ה', בעזרת ה', אם ירצה ה', בס"ד, ועל כל אלו גזרו היוונים בכדי שלא ירגישו שה' מנהיג את העולם.]

מלחמה בקדשת העבודה

והיה שם משמד אחד בליעל תתני בן פחת שמו, שהיה יועץ עצות רעות על ישראל ואמר שכל זמן שיקריבו קרבן של שחר ושל בין הערבים אינם נופלים בידיכם, - עמדו ובטלוהו.²⁷

²⁷ היה ברור אף לאותו משומד שעם ישראל קיימים בזכות הקרבנות, והנרות, והטהרה. ואף יהודית העידה בדבריה שהנצחון קשור לחיזוק של עם ישראל בעבודה, ממילא השבת העבודה הוא הנצחון, הנצחון במלחמות הוא כבר תוצאה מהשבת הנרות והעבודה.

מִלְחָמָה בַּהֲדָלְקַת הַמִּנּוֹרָה בַּטְהָרָה

תורה

דלתות

כְּתִיב [יִרְמִיָּה נ' ל"ג] כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת עֲשׂוּקִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי יְהוּדָה וְגו' וּכְתִיב גַּאֲלֵם חֶזֶק יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ רֵיב רֵיב אֶת רֵיבָם לְמַעַן הֲרִיעַ אֶת הָאָרֶץ וְהֲרִיץ לִישְׁבֵי כָּבֶל. אָמְרוּ בִימֵי הַיּוֹנִים נִתְחַיֵּב מִקְרָא זֶה שֶׁהָעִרְמוֹ סוּד עַל יִשְׂרָאֵל אָמְרוּ בּוֹאוּ וּנְחַדֵּשׁ עֲלֵיהֶם גְּזֵרוֹת עַד שֶׁיִּכְבְּעוּ בְּאֻלְקֵיהֶם וַיֹּאמִינוּ בַּע"ז שְׁלֹנּוּ.

תָּנּוּ רַבָּנָן בִּימֵי מַלְכוּת יוֹן הִרְשָׁעָה גָזְרוּ עַל יִשְׂרָאֵל שֶׁכָּל מִי שֵׁשׁ לוֹ בָּרִיחַ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ יִחְקֹק עָלָיו שְׂאִין לְשׁוֹנָאֵי יִשְׂרָאֵל [הַפְּנֵה לְיִשְׂרָאֵל] חֶלֶק וְנִחְלָה בְּאֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל מִדֵּ הִלְכוּ יִשְׂרָאֵל וְעִקְרוּ בְּרִיחִים שֶׁבִּבְתֵּיהֶם. וְלֹא הָיוּ יֹכֻלִין לֹא לֶאֱכֹל וְלֹא לִשְׁתּוֹת, בְּשִׁבִּיל גָּנְבִין וְלִסְטִין וּפְרִיצֵי יוֹנִים,⁷ וְלֹא רוֹאִין שִׁנָּה בְּעֵינֵיהֶם לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה, וְנִתְקַיֵּם עֲלֵיהֶם מִקְרָא שֶׁפָּתוּב וּפְחַדָּתָ לַיְלָה וְיוֹמָם. אָמְרוּ לִפְנֵי הַקֶּב"ה רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם כִּמָּה אָנוּ יֹכֻלִים לִסְבֹּל? אָמַר לָהֶם בְּעֻזּוֹן מְזוּזָה, אֵלֶּא דָּאף עַל פִּי כֹן רִוְחָה תִּמְצָא בְּגִזְרָה זֹה וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל שְׂרוּיִין בְּלֹא דָלְתוֹת. [וְאִין לָךְ דָּבָר מַעֲבִיר רַעוּת פְּדֻלָּתָ {כְּלוֹמַר שְׂאִין דִּלְתָ} שֶׁנֶּאֱמַר לָךְ עָמִי בֹא בְּחִדְרִי וְגו']⁸, וְעַמְדוֹ בְּגִזְרָה זֹה שְׁלֹשׁ שָׁנִים.

כִּיּוֹן שָׂרְאוֹ יִנָּיִם שַׁעֲמָדוֹ יִשְׂרָאֵל בִּגְזָרָה וְלֹא נִכְשָׁל אֶחָד מֵהֶם בְּשׁוֹם דָּבָר רַע, עֲמָדוֹ וּגְזָרוֹ
עֲלֵיהֶם גְּזָרָה אַחֲרֵת, וְהַעֲבִירוֹ קוֹל: כָּל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל שֵׁישׁ לוֹ שׁוֹר אוֹ שֶׁה יַחְקוֹק עַל קֶרְנָיו שָׂאִין
לוֹ חֶלֶק בְּאַלְקֵי יִשְׂרָאֵל, וְכָל כֶּף לָמָּה כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵאָכְלוּ יִשְׂרָאֵל בָּשָׂר וְלֹא חֶלֶב וְלֹא גִבִּינָה, וְלֹא יִהְיֶה
לָהֶם חֲרִישָׁה. אָמְרוּ יוֹדְעִים אָנוּ שָׂאִין יְכוּלִין לַעֲמֹד בִּגְזָרָה זוֹ, כִּיּוֹן שֶׁשָּׁמְעוּ יִשְׂרָאֵל כֶּף נֶצַּטְעָרוּ
צָעַר גָּדוֹל אָמְרוּ חֵס וְשָׁלוֹם שֶׁנִּכְפָּר בְּאַלְקֵינוּ, עֲמָדוֹ וּמִכְרוֹ בְּהַמָּתוֹן בֵּין שְׁהוּרָה בֵּין טִמְאַה. וְהָיוּ
יִשְׂרָאֵל מַהֲלֵכִין בְּרָגְלִים וְעֲלֵיהֶם נִתְקִים רְאִיתִי עֲבָדִים עַל סוּסִים וְגו'.¹⁰ אָמַר לָהֶם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ

⁷¹ זהו דבר בלתי ניתן לתיאור שאין לאדם פרטיות, לדוגמא לא היה לילדים מיטה, ואפילו לא מגירה לביגוד אם ילד שמר איזו מציאה נחמדה או דבר מתיקה במגירה שלו, באו ילדי היוונים ונטלו הכל. ומה הילדים אז היו מסתירים? ספרים ללימוד התורה הקדושה בסתר.

¹⁰ שמירה על פתח הבית היהודי: כשלא היתה דלת חדרו מבחוץ קור רוח וגשם, אולם עם זה חדרה גם קרירות ורוח מהרחוב מה שבדרך כלל תפקיד הדלת של הבית לשמור מרוח הרחוב. וכן גם לא יכלו לקיים מצוות שהרי היוונים אסרו לקיים מצוות וכשעקרו את דלתותיהם לא יכלו להסתתר. וכשנצחום קבעו להניח את המנורה על פתח ביתו, לשמור על הבית שלא יכנסו רוחות מחוץ לתוך הבית, ושיקיימו בבית מצוות.

^{טו} היוונים גזרו כתבו לכם על קרן השור שאין חלק באלוקי ישראל. מה רצו בגזירה זו. והביאור הוא שבזמן ההוא בשור עבדו לפרנסתם, אז ברובם היו עובדי שדות, והשור היה חורש ודש. ובזה

הוא בעוון שמנעתם עצמכם מעלות בשלוש רגלים לירושלים ולהקריב קרבנות ולתן מתנות כהנה, לכן נתקם עליכם שורף טבוח לעיניך.

אלא אף על פי כן רוחה תמצאו בגזרה זו, והיו הצביים והאילים וכל מיני עופות טהורים באים ונכנסים לבתיהם של ישראל, לפי שהיו בלא דלתות ובאין ישראל ותופסין אותן ושוחטין ואוכלין בשר ונותנין שבח להקב"ה ואמרו ברוך הוא שהפך עצת אויבנו לטובה, שאלו היו דלתות לבתים היאך היתה כל צידה נכנסת אצלנו. השיבם הקב"ה אתם חסרתם על כבודי ולא כפרתם בי אף אני זמנתי לכם צידה.

מעניי הישועה

בזמן בית המקדש היו חביבים להקפיד לטבול ולהטהר, סגרו היונים הרשעים את כל המרחצאות, והודיעו שיהרגו כל מי שילך למעין לטבול. כיצד יכלו היהודים לעמוד בגזרה נוראה זו? ה' ברא לכל אחד מעין נובע מים חיים, בכל בית, נס בכל בית. "אמר להם הקב"ה אני אטהר אתכם" ופתח לכל אחד ואחד מהן מעין בתוך ביתו, ונתקם עליהם מקרא זה ושאבתם מים בששון ממעני הישועה (ישעיהו יב, ג), ונתקם עליהם עוד מקרא זה "אם רחץ ה' את צאת בנות ציון" (ישעיהו ד, ד).

שכותבים על השור מעידים שפרנסתם אינה מהקב"ה ח"ו, אולם היהודים עמדו בנסיון ומכרו את השוורים.

מה תיקנו כנגדן כשנגאלו	כיצד התמודדו עם הגזירה	גזירות מלכות יון
	מסרו נפשם ונחבאו והרגום ואז יצא יוחנן להלחם	שבת
כשנצחו פרסמו חנו - כה' שיש בידם חשבון בצנעה.		חודש
	הודיעו ע"י הדלקת נרות	מילה
	עסקו בצנעה	שלא יעסקו בתורה
תקנו הלל לשמי שמונת ימי חנוכה		שלא יזכירו שמו של הקב"ה
		תמיד של שחר
	הסתירו את החתונות והיו מודיעים ע"י ריחיים	שלא יכתבו כתובה לנשותיהם
	בתו של חשמונאי ואחיה הרגוהו	שכל בתולה תבעל להגמון תחילה
נעשה נס מהפך שנשתייר בטהרה 7 בני חשמונאי העבירו מן העולם		ביטול הדלקת 7 נרות המנורה
שמונת ימי חנוכה		ביטול שמונת ימי חג הסוכות
אפשר שנרות על פתחי הבתים	עקרו הדלתות	לכתוב על בריח הדלת אין לנו..
	מכרו ושחטו שוריהם	כתבו לכם על קרן השור
	נעשו להם מעיינות בבתיים	שלא יטבלו בנהר
תיקנו כנגדן 13 השתחואות [להוסיף כניעה לה']		פרצו 13 פראות בהיכל [למרוד בה']

פִּירְק ה' בְּנֵי שֵׁל חֲשֻמוֹנָאִי

כִּיֹּן שָׂרָאוּ יִנְיִים שְׂאִין יִשְׂרָאֵל מְרִיטִין בְּגִזְרוֹתֵיהֶם עֲמְדוֹ וּגְזָרוֹ עֲלֵיהֶם גִּזְרָה מְרָה וַעֲכוּרָה, שְׁלֹא תִכְנֹס כְּלָה בְּלִילָה הָרִאשׁוֹן מִחֻפְתָּהּ אֲלֵא אֲצֵל הַהֶגְמוֹן שֶׁבְּמִקּוֹם הַהוּא.

כִּינן שְׁמַעְנוּ יִשְׂרָאֵל כֹּךְ רַפּוֹ יְדִיהֶם וְתִשָּׁשׁ כַּחֲם וְנִמְנְעוּ מִלְּאַרֶס, וְהָיוּ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל בּוֹגְרוֹת
וּמִזְקִינוֹת כְּשֶׁהֵן בְּתוּלוֹת, וְנִתְקַים עֲלֵיהֶם בְּתוּלְתֶיהָ נִגּוּת וְהָיָא מֵר לָהּ, וְהָיוּ יוֹנִים מִתְעַלְלִים
בְּבִתּוּלוֹת יִשְׂרָאֵל, וְנִהְגוּ בְּדַבֵּר הַזֶּה שְׁלֹשׁ שָׁנִים וּשְׁמוֹנֶה חֳדָשִׁים.

עם יִשְׂרָאֵל הַמְּשִׁיכּוֹ לְהַתְּחַתּוֹן מִבְּלִי שְׁהֵינִים יִשְׁמְעוּ עַל כָּךְ: הַתְּקִינוּ [עַם יִשְׂרָאֵל] כָּל מִי שְׂרֹצָה לִכְנוֹס אֶת אֲשֶׁתּוֹ שִׁיחָא טוֹחַן בַּמַּגְרוּסוֹת עַל הַגָּאוֹת שֶׁל אוֹתָהּ חֲצַר. וְכִינוּ שְׁהֵי שׁוֹמְעִין

קול המגרוסות היו יודעים שפלה יש שם, והיו נכנסין בחשאי ומברכין את החתן ואת הפלה ויוצאין. ועשה הקב"ה נס ולא נטמאת אחת מבנות ישראל.

עד שבאת בתו של חשמונאי להנשא, ולא יכלו להסתירה מפני שהיה אביה חשוב למלכות, וכיון שהרגיש המלך שלח ההגמון להביא אותה. ואביה וכל זקני ישראל יושבין על השלחן. וכיון ששמעה ששלח המלך בשבילה. הרהרה בדעתה ואמרה, אם אני הולכת עכשו אצל אותו ערל יפגם אותי, ותאמרו בנות ישראל וכי אנחנו טובות מבת כהן גדול שפגם אותה ההגמון, ונמצא שם שמים מתחלל על ידי. מוטב לי למות ואל יתחלל שם שמים על ידי. מה עשיתה, הפשיטה בגדי תכשיטיה ולבשה סמרטוטים, ונטלה כוס וקיתון של יין בידה, והיתה משקה לבני המסכה [יש נוסחאות אחרות במדרשים, והעדפנו להעתיק בנוסח זה]. מיד הרימה קולה בבכיה, ואמרה להן, אי צדיקים בני צדיקים חסידים בני חסידים, אתם מתביישין ממני מפני שלבשתי סמרטוטים ואין אתם מתביישין מהקדוש ברוך הוא, שאתם רוצים למסור אותי ביד ערל וטמא לטמא אותי.

הלא יש לכם ללמד משמעון ולוי אחי דינה שלא היו אלא שנים וקנאו לאחותם והרגו כרן כשכם ומסרו נפשם על יחוד של מקום ועזרם ה' ולא הכלימם, ואתם חמשה אחים יהודה יוחנן יונתן שמעון ואלעזר, ופרחי כהונה יותר ממאתים בחור, שימו בטחונכם על המקום והוא יעזר אתכם שנגמר כי אין לה' מעצור להושיע ברב או במעט (ש"א י"ד)

מיד יהודה וחבריו יעצו עצות טובות. מה עשו הביאו הדס וכל מיני עצי בשמים, ועשו חפות חפות מביתו של חשמונאי עד ביתו של אותו רשע.

הלבישו הנערה בלבוש מלכות ועשו חפה של הדס מבית חשמונאי עד ביתו של ההגמון ובאין כל בעלי גבל וכוור ובעלי זמר והיו מזמרים ומרקדים עד שבאו לבית ההגמון, כיון ששמע ההגמון כה אמר לשריו ועבדיו ראו אותם שהם מגדולי ישראל מזרע אהרן הכהן כמה הם שמחים לעשות רצוני ראויים הם לכבוד גדול, וצוה להוציא חוץ שריו ועבדיו.

וכיון שראה הרשע כל הכבוד שעשו לו אמר לאנשיו הללו גדולי ישראל הם ונכנסו שמיחין בדת שלי, וראוי לעשות להן כבוד מיד צוה והוציאו כל איש מעליו ולא נשתיר עמו אלא יהודה וחבריו.

יט

וְשַׁלַּח יְהוָה אֶת חֲרָבוֹ וְהִסִּיר אֶת רֹאשׁוֹ וְהִשְׁלִיכוֹ אוֹתָהּ תּוֹךְ מַחֲנֵה הַיּוֹנִים וּכְשָׂאוֹ כֵּן כִּי נָפַל מִלִּפְנֵי בָּרְחוֹ וַיָּצֵאוּ, וַיֵּצֵא יְהוָה וַחֲבֵרָיו וַרְדְּפוּ אַחֲרֵיהֶם [וַיִּבְזְזוּ כָּל אֲשֶׁר לוֹ, וְהָרְגוּ שָׂרָיו וַעֲבָדָיו, וַדְּרִסּוּ הַיּוֹנִים וְהָרְגוּ מֵהֶם תְּלִי תְּלִים] עַד גְּמִירָא חוּץ מִעֵקֶר הַמַּלְכוּת.

וְיִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ בָּעִיר הָיוּ בְּרֵתָת וּבְרַעַד בְּשִׁבִּיל אוֹתָם בַּחוּרֵי יִשְׂרָאֵל. יָצָאָה בֵּת קוֹל וְאִמָּהָ "נִצְחוֹ טָלָא דְּאִזְלוּ לְמַעֲבַד קֶרְבָּא בְּאַנְטוֹכְיָא" [נִצְחוֹ הַצְעִירִים שֶׁהָלְכוּ לַעֲשׂוֹת מַלְחָמָה בְּאַנְטוֹכְיָא].

וַחֲזָרוּ אוֹתָן בַּחוּרִים וְסִגְרוּ הַשְּׁעָרִים וַעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה וַעֲסָקוּ בַּתּוֹרָה וּבְגִמְלוֹת חֲסִדִּים.

פָּרָק ו' מַעֲשֵׂה יְהוּדִית נֶגֶד אֱלִיפֹרְנוֹס

כִּינן שֶׁשָּׁמַע אֱלִיפֹרְנוֹס מֶלֶךְ יוֹנִים שֶׁהָרְגוּ הַהֶגְמוֹן שְׁלוֹ וְאַנְשָׁיו, "עַמְד וְקִבֵּץ כָּל הַגִּיסוֹת שְׁלוֹ, וּבֵא לְמַלְחָמָה עַל יְרוּשָׁלַיִם. וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל בִּפְּחַד וּבִאִמָּה גְדוֹלָה, וַחֲזָרוּ כָּלָם בְּתְשׁוּבָה שְׁלָמָה לַפְּנֵי הַמָּקוֹם, וְהָיוּ רוֹדְפִים אַחֵר גִּמְלוֹת חֲסִדִּים, וְהָיוּ עוֹסְקִין בַּתּוֹרָה יוֹמָם וְלַיְלָה וְהָיָה שֵׁם הַגְּמוֹן וְשִׁמוֹ עֲבִיּוֹר וְאָמַר לְמֶלֶךְ, אֲדוֹנֵי הַמֶּלֶךְ עָכְשׁוּ יִשְׂרָאֵל זְהִירִין וְזָרִיזִין הֵן בַּתּוֹרָה וּבַמַּצּוֹת, וְאִין אִתָּהּ יָכוֹל לָהֶם כָּלוֹם. מִיד כַּעַס עָלָיו הַמֶּלֶךְ. וְצָוָה עָלָיו וְאַסְרוּהוּ וְתָלוּ אוֹתוֹ כְּשֶׁהוּא חַי כְּנֶגֶד שְׁעָרֵי יְרוּשָׁלַיִם וְאָמַר [הַמֶּלֶךְ מַחֲר] כְּשֶׁתְּפוֹל יְרוּשָׁלַיִם בְּיַד נְהָרַג הַהֶגְמוֹן תַּחֲלָה וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל שׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ מַעַל הַחוּמָה מִפְּנֵי מַה עָשָׂה לָּךְ הַמֶּלֶךְ כָּה, חֲזֹר וְאָמַר לָהֶם מִפְּנֵי שְׁלֵמַדְתִּי עֲלֵיכֶם זְכוּת.

וְהָיְתָה בִּירוּשָׁלַיִם אֲשֶׁה אַחַת יָפָה עַד מָאֵד וְשִׁמָּה יְהוּדִית. וְכִינן שֶׁרָאָתָה אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ זְהִירִין בַּתּוֹרָה וּבַמַּצּוֹת, מְסָרָה נִפְשָׁה לְשָׂמִים, אִמָּרָה אֵלָּךְ אֲנִכִּי אֶצֵּל אוֹתוֹ עַרְל שְׁמָא יַעֲשֶׂה לִּי הַמָּקוֹם נֹס עַל יָדִי. עֲמָדָה וְקִשְׁטָה עֲצָמָה, וְהִלָּכָה אֶצֶל שׁוּמְרֵי הַפֶּתַח וְאִמָּרָה פִּתְחוּ לִי וְאֵצֵא, שֶׁמִּבְטַחַת אֲנִי בַּהֶקֶב"ה שֶׁעַל יָדִי יָבוֹא תְּשׁוּעָה עַל יִשְׂרָאֵל. פִּתְחוּ לָהּ הַשַּׁעַר וַיָּצָאָה. וְכִינן שֶׁהִגִּיעַ אֶצֶל מַחֲנֵה הַיּוֹנִים, הַתְּחִילָה מִקְלָסֶת וְאוֹמֶרֶת יְחִי הַמֶּלֶךְ יְחִי הַמֶּלֶךְ. אָמְרוּ לָהּ מַה טֵּיבָךְ בְּכָאן? אִמָּרָה לָהֶם דְּבָרִים יֵשׁ לִי לְדַבֵּר אֶל הַמֶּלֶךְ, לָכוּ וְהוֹדִיעֵוָה. הָלְכוּ אֶצֶל הַמֶּלֶךְ וְאָמְרוּ לוֹ, נַעֲרָה

^י ממדרשים ידועים. העתקתי מספר על התשועות ועל המלחמות.

יֵצֵא מִירוּשָׁלַם שְׁאִין כִּפְיָהּ, וְהִיא רוֹצָה לִפְנֵם אֶצְלָהּ וּלְדַבֵּר עִמָּהּ. אָמַר לָהֶם הִבִּיאוּ אוֹתָהּ לִפְנֵי, הֲלָכָה אוֹתָהּ לִפְנֵי.”

אָמַר לָהּ הַמֶּלֶךְ מֶה טִיבָךְ. אָמְרָה לוֹ אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ אָבִי וְאֶחִי כֹהֲנִים הֵם נִבְיָאִים הֵם, וְשִׁמְעָתִי שֶׁהֵיוּ מִתְנַבְּאִים וְאוֹמְרִים אֵין יְרוּשָׁלַם נֹפֶלֶת אֶלָּא בְּיַד הַמֶּלֶךְ שֶׁשְׁמוֹ אֵילּוּפִירְנוֹס, [וְהִיא הַמֶּלֶךְ מֵאִמּוֹ לְאוֹתָהּ יְהוּדִית] עֲכָשׁוּ בְּאֵתִי אֵלַיָּהּ כְּדִי שֶׁתֵּתֶנּוּ לִי אֶמְנָה. וְלִכְלֹל בֵּיתִי וְאָבִי וּמִשְׁפַּחְתִּי מִיַּד וְיִתֶּן לָהּ אֶמְנָה. [הַבְּטִיחַ לָהּ שֶׁלֹּא יִזְקַק לְכָל מִשְׁפַּחָהָ] י”

וְאָמַר לָהּ אִם רְצוֹנָה שֶׁתִּנְשָׂאִי לִי לְאִשָּׁה וְאֶתֶּן לָךְ עַד חֲצִי הַמַּלְכוּת. וְחֲזָרָה הָאִשָּׁה וְאָמְרָה לוֹ, מֵהֵיכָן לִי רְשׁוּת לְהִנָּשֵׂא אֶפִּילוֹ לְאַחַד מֵעַבְדֶּיךָ כֹּל שֶׁנֶּן לְמֶלֶךְ...² אֶלָּא אִם רְצוֹנָה אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ צוּה

^ח המסירות נפש לצאת מירושלים וללכת למחנה האויב, נתאר לעצמנו: יהודית הצדקת יצאה מירושלים והתקדמה לכיוון האויב היה זה מאוד מרתיע יתכן שחשבה אולי נחזור? אך לא עומדת לפני הצלת כלל ישראל!!! את מחשבותיה קטעה צווחה של חיל: עמדו! אל תזוזו אתם שביות. והן אמרו: אנו באות אל מחניכם, דבר חשוב לנו לומר למלך המיוחד והחכם השליט והנהדר. במחנה צבאי באמצע מלחמה לא ניתן להיכנס ישירות למלך, צריך לקבל אישור של קצין מטה הביקורת, ושל מפקד החוליה ושל קצין החטיבה, וכל מיני שמות משמות שונים ושוערים שונים ומשונים. ועולים מדרג לדרג, עם שמירה הדוקה כשבויים, להיות בטוחים שלא יחבלו כלום, עד שמגיעים אל הדרג העליון ביותר, שם ניתן לומר מה שרוצים והממונה מחליט האם יקבע למבקש תור לראות את המלך ומת’.

אך ה’ עשה נס ליהודית הצדקנית שבחכמתה שאמרה שיש לה נבואה אל המלך העבירה במהירות עד לאלפיפורנוס, ובכל המערכת הענקית הזו של העם החכם בעולם, לא היה חכם אחד שיחשוב עם יותר שכל ויתעורר חשדו בנאמנותה.

^ט חשוב לשים לב לפי הגרסה הזו שנערך הסיפור: שלמרות שהיתה זו שעת שמד הקפידה בכל עת אף כשדברה לפני המלך הרשע, להזכיר שם שמים, שה’ הוא מנהיג את העולם ואמרה שהכל תלוי בשמירת התורה והמצוות אלא אמרה שהיהודים יפלו בידי, מפני שאינם שומרים את תורת ה’. והתנתה עמו שהיא תוכל לאכול רק כשר כלומר שנזהרה שלא להחניף לו ולומר איזה דבר כפירה, או נגד שמירת התורה, אלא אמרה שה’ ימסרם בידו כי אינם שומרים את תורתו. וכנ”ל פרט זה היה שקר שהרי כל יציאתה היתה מפני שראתה שהיו יראים במצוות.

² במחנה המלחמה התכוננו לאירוע חשוב מאוד, המתח הנורא מהמלחמה התחלף בשמחה וצהלה לרגל האירוע שהמלך עומד להתחתן עם יהודיה נביאה משכילה אשר נביאה שבקרוב ינצח, ולכן ערקה מירושלים.

היתה בזאת בשורה מיוחדת עבורו שהרי אלפיפורנוס ידע שיש לו יתרון בכח על החשמונאים, ואם דאג מהמלחמה היה זה מפני הרוחניות, וההבטחה כי לא יטוש ה’ את עמו. והנה נביאה יהודיה

כא

וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּמַחֲנֶה, שָׁכַל מִי שְׂרֹאָה נָשִׁים הִלְלוּ הוֹלָכוֹת אֶצֶל הַמַּעֲיָן אֶל יַדְבָּר לָהֶם מְטוֹב וְעַד רָע. מִיָּד צִוָּה אוֹתוֹ רָשָׁע. וְהַעֲבִיר קוֹל בְּמַחֲנֶה כְּמוֹ שְׂאֲמָרָה לוֹ.^{כא}

וְהוּא מֵרֵב שְׂמֵחָה עֹשֶׂה סְעוּדָה גְּדוֹלָה. וְזָמֵן כָּל גְּדֻלָּיו וְשָׂרָיו, וְאֹכְלוֹ וְשִׁתּוֹ וְנִשְׁתַּכְּרוּ. וְנִשְׁתַּכְּרָה הַמֶּלֶךְ יוֹתֵר מִכָּלם.

^{כב} וְנִפְלָה עָלָיו תְּרַדְמָה וְנִפְל כִּמֶּת. וְכִשְׂרָאוֹ אוֹתוֹ שָׂרָיו וְגְדֻלָּיו, אֲמָרוּ זֶה לָזֶה נַעֲמֵד וְנִצָּא, מִיָּד הִלְכוּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְאַהֲלוֹ, וְנִשְׁתִּירוּ הֵם לְבָדָם.

זו אמרה שה' כועס על ישראל, והיא בטוחה שהוא ינצח במלחמה, והיא כל כך בטוחה בכך עד שנמלטה למחנהו, לשמע דברים אלו שמח שמחה רבה ששוב אין לו ממה לדאוג, והשמחה העבירתו על דעתו עד שלא חשדו בה שזו חנופה.

^{כא} יהודית התנתה שתוכל לאכול כשר, לכן תאכל ממה שהביאה. ושתוכל לצאת ולבא ללא בקורת, למרות שבמלחמה יש ביקורת על כל צעד ושעל, ואין פטור מביקורת ללא יוצא מן הכלל, לה תינתן הרשות להיות חופשית מכל בדיקה. אילו המלך היה פחות טיפש היה תופס שצריך לבדוק שאין כאן מלכודת אולם ה' עשה נס, וקבע מיד מועד לחתונה, וי"א כעבור שלושה ימים.

^{כב} בחתונה שתה יותר ממה ששתה כל ימי חייו. נתאר לעצמינו כיצד נראית חתונה של גוי גיבור רשע? כל בקבוק יין בקושי נפתח וכבר התרוקן לגרונו הניחר, אולי כדרך שיכורים ניפץ את הכדים הריקים על כל הנקרא בדרכו, וכך פותחת לו אותה יהודית צנועה כדי יין ובקושי יש לו זמן להמתין עד שהכד נפתח, וכבר רוקן את תכולתו במלואה לגרונו, ולסיום נפצו לקול תרועת עבדיו השיכורים, הריקודים וההשתוללות הלכו וגברו, הוא לא שם לב שהוא אוכל גבינה ונהיה צמא ושותה יין, ואוכל ושותה עד שכבר לא היה מסוגל לזוז מרוב יין. יהודית הצדקת הרגישה בחילה נוראה ממעשיו של הרשע המפוטם אבל הניחה לו להתפטם יותר ויותר, עד שנהיה ספוג היטב ביין ורווי כהוגן, ראשו החל להסתובב לכל הכיוונים הלך חזור, חזור הלך, ימין שמאל שמאל ימין, עד שהראש ההולל נפל, לרגע התעורר התרומם לגם עוד חצי חבית עד שנרדם שמח. הניחו את השיכור לישון באוהלו, וסגרו את האזור. החתן הלך לישון לכל הפחות לעשרים וארבע שעות, מזל טוב. לפי הנראה הם לא היו רגילים באמצע מלחמה שנרדם בשכרותו, אבל כנראה חכמתה להאכילו גבינה עד שיצמא מאוד פעלה את פעולתה בחסד ד'.

וְכִינוּן שְׂרָאָתָה כִּף שֶׁהִיא יֵשֵׁן כִּמְת ^{כב} נִטְלָה הַסִּיף שָׁלוּ וְחִתְתָּהּ אֶת רֹאשׁוֹ וְנִטְלָה אֶת רֹאשׁוֹ
וְנִתְּנָה בַּשֶּׁק בְּיַד שְׂפָחָתָה ^{כד} וְהָלְכוּ לָהֶן עַד הַמַּעֲיָן, וְלֹא הָיָה רְשׁוּת לְאָדָם לְדַבֵּר לָהֶן מְטוֹב וְעַד
רַע שֶׁכֶּף צוּה הַמֶּלֶךְ, וּמִהַמַּעֲיָן הָלְכוּ לְשַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַיִם. אָמְרָה לָהֶם פְּתִחוּ לִי הַשַּׁעַר וְאֶפְנֶס, שֶׁכֶּכֶר
עָשָׂה לָנוּ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נֵס, אָמְרוּ לָהּ אֵין אֶת מִתְבַּיֶּשֶׁת מִהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֶת רוּצָה לְכַנֵּס
בְּעִלְיָה וּלְאַבֵּד אוֹתָנָה, וְהִרְאָתָה לָהֶם הָרֹאשׁ שֶׁל מֶלֶךְ.

^{כב} כיצד נראית שמירה על בית המלך במחנה מלחמה? במקום זה שומרים את כל המפות
והאבזירים החיוניים, אין ספק שבחוץ מפטרלים שומרים יומם ולילה. טבעות טבעות של שומרים
אוחזים בנשק דרוך, מביטים לכל כיוון וקשובים לכל רחש.

באהל פנימה אליפורנוס ישן כשיכור, ויהודית הצדקת ניצבה לפני ה' ושפכה את ליבה בתפילה.
היא בדקה שאין אף שומר ששומר בפנים הבית, התקרבה אל החרב, שכנראה היתה תלויה עליו,
חשבה בפעם אחרונה על צעדה היא היתה מודעת שיש סיכויים רבים שהוא יתעורר או ישמיע
רעש, ואלו הדקות האחרונות של חייה, וגם סופם של היהודים במצור. היא מזומנת לכך שאם
יתפסוה יוציאו את נשמתה ביסורים, ובטחה בה', [להעלות ולהוריד את רמת המתח בהתאם לגיל]
ובכוח רב הכתה על צוארו וכרתה את ראשו בבת אחת בלי שהספיק להתעורר, אפילו אנחה קלה
לא נאנח. מכאן ואילך עליה לאגן בריחה בטוחה! היא עטפה את ראשו היטב שלא יראה כל כתם,
והניחה אותו בתיק שהמשרתת לקחה למעין. הצליחה להסתיר כליל את פחדה, שלא לעורר עליה
חשד.

^{כד} היציאה: בשקט ובשלווה של כלה פתחה את דלת האהל. כנראה לעיניה ניצבו עשרים שומרי
ראש גברתנים וגיבורים. ואמרה מזל טוב לכל העם היוני יחי המלך אליפורנוס לעד, יחי המלך
הבלתי מנוצח. ועוברת על פניהם, לנגד עיניה ניצב לגיון נוסף של שומרים, וביניהם שר עם אותות
ניצחון רבים, אולי ירגיש במשהו, אולי יש כלבי גיטוש אולי ויתעקש לפתוח את תיקה? ואולי סתם
חייל גנב יפר את ההוראה להניח לה לצאת ללא ביקורת. הסכנה לא חלפה, שהרי אם יגלו במועד
את שעשתה יתארגנו מהר למצוא מחליף רע מקודמו, ולא הרוויחו מאומה, כך עברה את כל המחנה
הכביר תוך שהיא מברכת את כולם. מקבלת מסרים למלך, מזמינה ביקורים לשבוע ימים. מאחלת
לכולם שימצאו כלה נאמנה כמוה ושלכל הגוים יהיו רק שידוכים כאלו. אם משהו ביקש להציץ
הצצה קלה בתיקה, הזהירו אותו, שהיא עלולה לספר לאליפורנוס והוא יסיר את ראשו מעליו. [אם
ברכיה, "תחי המלכה!" השיבה "היתה חתונה מאוד יפה וסוערת" השיבה: כדאי שתאמר זאת גם
לאליפורנוס. ואחד שאל את רעהו מדוע כשאומרת אליפורנוס נדמה לי שהיא מסתכלת על התיק
שלה ודופקת עליו? והשיב: אינני יודע גם לי היה נדמה, כנראה זה רק דמיון! - התיאור לילדים אך
באמת מסתבר יותר שלא דיברה עם אף אחד] כך עזבה את המחנה, ירדה לכיוון הנהר אילו לא
היתה בעלת אמונה חזקה, היתה חוששת שמא גילו את החיסול ודולקים בעקבותיהן, אך לא הגיעה
אליו אלא מיד הזדרזה ללכת לירושלים הנצורה, בכדי שסיפקו לתכנן מבעוד ליל תקיפה כראוי,
לפני שיוודע ליוונים דבר מותו וימנו מחליף.

כג

ולא היו מאמינים לה עד שהראוהו הראש לעכור ההגמון של מלך, שהיה נגד שְׁעָרֵי יְרוּשָׁלַיִם בְּשָׁבִיל שְׁלֵמִיד זְכוּת עַל יִשְׂרָאֵל, וְאָמַר לָהֶם אָמֵת הוּא שְׁרָאשׁוּ הוּא. מִיד פָּתְחוּ לָהּ אֶת הַשַּׁעַר וְנִכְנְסָה, וְשָׁמְחוּ יִשְׂרָאֵל שְׂמִיחָה גְדוֹלָה, וְנִתְּנוּ שָׁבַח לְהַקְדֹּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְכִיּוֹן שְׁעָלָה עֲמוּד הַשֶּׁחַר, נִתְקַבְּצוּ יִשְׂרָאֵל בְּכַתִּי כְּנִסִּיּוֹת וּבְכַתִּי מְדַרְשׁוֹת וְהִתְפַּלְּלוּ.

ואחר כך יצאו עליהם ואמרו בקול גדול שמע ישראל וכו'.^כ וכששמעו מחנות יונים נבהלו ונזדעזעו. ואמרו מה זה שמא למלחמה באים עלינו הלכו אצל המלך להודיעו.^כ ומצאו אותו הגוף מכסה בלא ראש. באותה שעה רפו ידיהם ולא עצמו כח, והפכו לנוס איש לדרכו ורדפו

^כ היתה הברור שראשו של המלך הוא מבלי שידוע הדבר במחנה היוונים היה חיוני עד מאוד! והנה אותו צורר זימן להם זאת על ידי ההגמון שתלה מול ירושלים. - פרט זה ועוד פרטים כגון שאותה יהודית היתה זקנה ובכל זאת נשאה חן בעני כל רואיה, מעידים שהסיפור כולו לא היה מקרה כמו שמובן לילדים אלא נס וישועת ה' בזכות צדקתם.

עם בוקר ניתן האות, והחלו בירושלים לתקוע בשופרות מלחמה, בדיוק ביום הזה למחרת החתונה. הגדולה, איזה צירוף מקרים לא מתאים, החיילים הסתכלו אל מפקדיהם ואלו חיפשו לראות את ראש מלכם נזקף בראש מחניהם ומחלק פקודות כמימים ימימה. תירגולים רבים נעשו, ובודאי נלקח גם בחשבון כל תרחיש, צפוי או לא. אכן לא היה צבא מאורגן כצבא יון איש איש על משמרתו מהמלך ועד קטן. חוץ ממחליף למלך שלא היו מממנים בכדי למנוע מרידה, הצבא כולו היה מורכב סביב המלך.

^כ היתה בעיה קלה, המלך עדיין לא התעורר. דפקו על הדלת: מלכינו הרם, אליפורנוס חוש נא והתעורר, היום הקרב המכריע, והנה כבר ירושלים בידינו כנבואת יהודית. אכן צדקה יהודית בדבריה שהסוף קרוב. אולם המלך לא התעורר, דפקו על החלונות ועל כל הפתחים והוא לא התעורר. אויה כנראה השתכר לו לגמרי, הוא השתכר באמת. החליטו מיד ששוב לא יתנו לשיכור להרבות בשתייה במחנה מלחמה. ערכו התייעצות מהירה והחליטו להיכנס להעירו.

פתחו את הבית והכל על מתכונתו, פסעו לחדרו והכל שקט, משמע ישן הוא עדיין. נכנסו לחדרו, הנה הרגלים: ישנם, איזה גיבור!!! הידים אימתניות, איזה פחד!!! אך אויה הראש!!! הראש לא נמצא, שמא נפל תחת המיטה? יהודית, יהודית המלכה, היכן את??? אוי! אוי! היא גנבה לו את הראש, היא גם מילאה את כל גופו חבורות, מכף רגל ועד ראש אין בו מתום, יהודית רוצחת, בוגדת, אויבת, איך היא יצאה ללא שראינו?!! חוצפה! התפרסם במחנה בחלחלה אדירה שכל מי שחייו יקרים לו יערוק ויברח, אולי יספיק להינצל. בני ישראל המתינו לזה ובזריזות אדירה רדפו אחריהם והרגו את כולם. לאחר מכן נכנסו לבית המקדש והודו לה'. זמן רב בזזו את ממונם, מלבד אוצרותיו של אליפורנוס שניתנו ליהודית.

בְּזֶמַן חֲנֻכָּה שֶׁמִּסְרוּ נַפְשָׁם זֶה הַזְמַן לִלְמַד סִפּוּר שֶׁל גְּבוּרָה וְעוֹז בְּאֻמוֹנָה.

פַּעַם אֶחָת תִּפְסְוּ הַיּוֹנִים אִשָּׁה וְשָׂמָּה חֲנָה, וְלֹא שְׁבַע בָּנִים.

הָבִיאוּ אוֹתָהּ וְאֵת בְּנֵיהָ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ אֲנִטִּיכּוּס הַרָשָׁע.

הִבִּיאוּ אֶת הַבְּכוֹר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ אָמַר לוֹ הַמֶּלֶךְ הִשְׁתַּחֲוֶה לְאַלִּים! אָמַר לָהֶם: כָּתוּב בַּתּוֹרָה: "לֹא

יְהִי לָךְ אֱלֹקִים אֲחֵרִים עַל פָּנַי! – לֹא אֲשַׁתְּחוּהָ!

צֹהַ הַמֶּלֶךְ לְהַרְגוֹ, הוֹצִיאוּהוּ וְהָרְגוּהוּ.

הָבִיאוּ אֶת הַבֶּן הַשֵּׁנִי לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. אָמַר לוֹ הַמֶּלֶךְ: הִשְׁתַּחֲוֶה לַצֶּלֶם! אָמַר לָהֶם: כָּתוּב בַּתּוֹרָה:

"אֲנִכִּי ה' אֱלֹקֶיךָ!" - לֹא אֲשַׁתְּחֶוּה!

צִוָּה הַמֶּלֶךְ לְהַרְגוֹ, הוֹצִיאוּהוּ וַהֲרֹגוּהוּ.

הָבִיאוּ אֶת הַבֶּן הַשְּׁלִישִׁי לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. אָמַר לוֹ הַמֶּלֶךְ: הִשְׁתַּחֲוֶה לְצִלָּם! אָמַר לָהֶם: כְּתוּב

בַּתּוֹרָה: "לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְקַל אַחֵר!" - לֹא אֲשַׁתַּחֲוֶה!

צִוָּה הַמֶּלֶךְ לְהִרְגוֹ, הוֹצִיאוּהוּ וְהִרְגוּהוּ.

הִבִּיאוּ אֶת הַבֶּן הָרִבִּיעִי לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. אָמַר לוֹ הַמֶּלֶךְ: הִשְׁתַּחֲוֶה לַצֶּלֶם! אָמַר לָהֶם: כְּתוּב בַּתּוֹרָה:

"לֹא תַעֲשֶׂה לָּךְ פִּסֵּל וְכָל תְּמוּנָה!" - לֹא אֲשַׁתְּחוּה!

צִוָּה הַמֶּלֶךְ לְהִרְגוֹ, הוֹצִיאוּהוּ וְהִרְגוּהוּ.

הָבִיאוּ אֶת הַבֶּן הַחֲמִישִׁי לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. אָמַר לוֹ הַמֶּלֶךְ: הִשְׁתַּחֲוֶה לְצִלָּם! אָמַר לָהֶם: כְּתוּב

בַּתּוֹרָה: "שִׁמְעַיִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד!" - לֹא אֲשַׁתְּחֹוּה!

צִוָּה הַמֶּלֶךְ לַהֲרֹגוֹ, הוֹצִיאוּהוּ וַהֲרֹגוּהוּ.

הָבִיאוּ אֶת הַבֶּן הַשִּׁישִׁי לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. אָמַר לוֹ הַמֶּלֶךְ: הִשְׁתַּחֲוֶה לְצִלָּם! אָמַר לָהֶם: כְּתוּב בַּתּוֹרָה:

וַיֵּדַעַת הַיּוֹם וְהַשְּׁבוּת אֶל לִבְבָּךְ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹקִים בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד.

- לֹא אֶשְׁתַּחֲוֶה!

צִוָּה הַמֶּלֶךְ לַהֲרֹגוֹ, הוֹצִיאוּהוּ וַהֲרֹגוּהוּ.

נִשְׂאָר רַק הַיּוֹן הַשְּׂבִיעִי, הַקָּטָן מִכֻּלָּם. הֵבִיאוּהוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ.

כה

אמר לו המלך: בְּנִי, הַשְׁתַּחֲוֶה לַצֶּלֶם. אָמַר לוֹ: חֵס וְשָׁלוֹם! כָּתוּב בַּתּוֹרָה: "ה' יִמְלֶךְ לְעוֹלָם וָעֶד!" אָמַר לוֹ הַמֶּלֶךְ: רֵא, אַחִירָה הַרוּגִים לְפָנֶיךָ. הֲרִינִי מִשְׁלִיךְ אֶת טַבַּעְתִּי לְאַרְץ לְפָנֶיךָ הַצֶּלֶם.

שָׁחָה וְהִגִּבָּה אוֹתָהּ, כְּדֵי שִׁיאֲמָרוּ הַבְּרִיּוֹת: שָׁמַע לְקוֹל הַמֶּלֶךְ!^{כז}

אמר לו הנער: לא! אינני רוצה שִׁטְעוּנוֹ לְחַשֵּׁב חֲלִילָה, כִּי הַשְׁתַּחֲוִיתִי לַצֶּלֶם. מִיָּד צָוָה הַמֶּלֶךְ לְהִרְגוֹ.

רָאֲתָה חֲנָה כִּי כָּל בְּנֵיהָ נִהְרָגוּ, נִפְלָה עַל בְּנֶהּ הַקָּטָן וְאָמְרָה: בְּנִי, לֵךְ אֶצֶל אֲבִירָהּם אֲבִינוֹ וְאָמֹר לוֹ: כֹּף אֶמְרָה אִמִּי: אַתָּה עֲקַדְתָּ מִזְבַּח אָחִיד, וְאֲנִי עֲקַדְתִּי שְׂבָעָה מִזְבָּחוֹת.

עֲלֵתָה חֲנָה לָגֹג, נִפְלָה וּמִתָּה. יִצְחָא בֶּת קוֹל וְאָמְרָה: "אִם הַבָּנִים שְׂמִיחָה".

* * *

שורש גזירות יון - כפירה

חכמת יון - אמונה בטבע בלבד וכפירה בהנהגה מלמעלה

יון היתה האומה החכמה של הגוים, אלכסנדרוס מוקדון היה החכם של הגוים, ופיתח את חכמתם שהיתה האמונה בכוחות הגוף, היופי, השכלול, התכסיסים, וכל גבורת האנשים. בהתאם לכך בנה גם בתי ספורט ותענוגות, סגידה לגוף, כשבראשו עומד הוא בעצמו. כשבא אלכסנדרוס להחריב את ירושלים כרע לפני הכה"ג ואמר לאנשיו שאת הדמות שלו רואה לפניו במלחמות. - אולם אנטיוכוס

^{כז} מעשה חנה ושבעת בניה מראה כיצד התמודדו מול הגזירות, כיצד אותו אנטיוכוס היה בטוח שיכול להכניע את האמונה היהודית, ויצא מהמאבק מולם בביזיונות, הוא נוכח לראות שהאמונה המושרשת אצל עם ישראל אינה כחכמה שבה לילדים קטנים יש פחות חכמה, אלא זו אמונה יסודית בחיים, ובזה אין הבדל בין קטן לגדול. ואותו הגמון שפך עליהם את זעמו בצורה מחרידה, ראו שאכזריותו הנוראה לא נצחה את האמת המוטבעת בדמם. הילדים הראו שחינוכה של אם יהודיה חזק יותר מכל חכמתו וצבאו. והוא החליט שלכל הפחות את הילד הקטן הוא יפתה, וההגמון הרוצח התחנן על כבודו וביקש מהקטן 'שיתן לו לרדת מהעץ בכבוד', בא נעשה 'כאילו' שרק יחשבו שהשתחוית ותזכה שישאר נצר למשפחתך. והילד הקטן לא היה טיפש הוא הבין שאם גם הוא יהרג תיטרף דעתה של אמו מרוב צער, אולם הוא אמר לו: חבל עליך המלך, מה אתה מגין על כבודך, תן לי ללכת אחר אחי, עד שהמלך בתסכולו ציוה ליסרו יותר מכולם. הלכה אמו ואמרה לו אמור לאאע"ה אתה הקרבת את יחידך ואני הקרבתי את כל ילדי, אולם אתה הקרבת בבת אחת, ואני הקרבתי בשבת פעמים. יצאה בת קול ואמרה אם הבנים שמחה. זו שמחה של אם. זה חינוך של אם, שחודר בלב. זו המלכות היהודית.

כך

לא זכה לזה, וניהל ויכוח עם עם ישראל מה הוא מרכז העולם, כלומר המרכז של כל העשייה והברכה, האם כוח הרוחניות והקדושה וטהרה שמרכזת בבית המקדש בירושלים בירת העולם, או חלילה הבלים, והרוחניות טפלה לה, כשהבית הלבן ובירת יון הם המעצמות של העולם.

לאור זאת יון בתור הממלכה החכמה ביותר בעולם, ולפי דעתם חכמתם יוצרת מצב שהם הממלכה המנהיגה ושולטת על כל העולם, מאוד כעסו על עם ישראל שכופרים בחכמתם, ואומרים שה' לבדו הוא מנהיג את העולם, ואומרים שאין דבר טוב לאדם יותר משמירת דבר ה', ואין דבר גרוע לאדם יותר מלהמרות את דברו, וחכמתם של היוונים אינה מעלה ולא מורידה כלום בהנהגת העולם.

מפאת כך יצאו היוונים עם כל כוחם העולמי, להילחם בכל סממן של קדושה וטהרה שאינו מובן בחכמה טבעית. המלחמה היתה באופן זה שעקבו בשיטתיות אחר כל הדברים המקודשים לעם ישראל, שאינו מובנים לפי חכמת הטבע לחללם:

מילה - אנטיוכוס שמע שהיהודים אומרים, שהברית היא החותמת של היהודים, להבדילם מן הגוים הערלים. הודיע אנטיוכוס לא יקום ולא יהיה! דעו לכם כי מהיום הזה, כל מי שימול יהרג הוא ואמו. בגרים הודיע למוהלים, אין לכם מה לצפות לבריתות, שהרי מי ירצה למול ולמות. אבל לפליאתו קמה אותה צדקת ועשתה ברית, אמרו היוונים זרוענו הארוכה תתפוס אותה, שתדע שהיא לא תישאר בחיים! אחת תקבל את עונשה למען ישמעו וייראו, אך על ההמשך לא חשבו, בגבורה ובשמחה רבה קפצה מעל החומה, ומתה על קידוש ה'. ומיד עלתה לגן עדן. עם ישראל גוי עז, עם עקשן. שאינו חת מפני כל. ומי מנציח אותה בעולם? אנו עם ישראל!

במקביל היוונים שמרו על אולמות הבריתות, ובדקו בבתי הכנסת מי תלה מודעה שיש לו ברית, מצאו היהודים פתרון, והודיעו בסוד, שמי שעובר על יד בית ויראה שם נרות, שיכנס ויאמר 'מזל טוב, כשם שנכנס לברית....'."

עוד שמעו היוונים שאומרים אנחנו טהורים והיוונים טמאים ואסור לבת ישראל טהורה להתחתן עם יוונים גוי, אמרו היוונים אנו מאפשרים לכם להתחתן כרצונכם, זה דבר שמוכן גם לפי חכמת יון, אבל קודם שהבת תתחתן עם היווני, בכדי שלא תהיה הבדלה בין היהודים לגוים.

עוד שמעו היוונים שאסור לגוים להיכנס לבית המקדש השאירו היוונים את החומה, בכדי שישאר המקום הקדוש, אך פרצו בה יג' פרצות בכדי שיוכלו כל הגוים להיכנס. - כשנצחום כנגד כל פרצה ופרצה תיקנו השתחווה.

עוד שמעו היוונים הרשעים שבבית המקדש מקריבים רק הכהנים, ומותר להקריב רק בהמות טהורות, וברוב עזותם נכנסו לבית המקדש ובנו בו במה, והכניסו פסלים, ושחטו דבר אחר.

וכידוע יוחנן כהן גדול קם ובא לפני מלך היוונים נקנור הרשע, להיפגש עמו, כשנכנס שאל אותו נקנור החצוף, מדוע אתה וחבריך מפירים את מצות המלך, אמר לו יוחנן, אני מסכים לשמוע לכל מה שתאמר לי אך פוחד אני מאחי היהודים, אמר לו נקנור איתי אין לך מה לפחד, והטיפש הזה חשב שהכהן הגדול, ילך להיות יוני ולהאמין בהבליהם, והלך אתו לעזרה, וכל היונים ראו את מלכם הולך עם הכהן גדול, והיו בטוחים שעכשיו כל היהודים ייכנעו ותגמר המלחמה, וצוה על כל עבדיו לצאת מהעזרה, והכהן הצדיק הקדוש יוחנן בעצמו תקע את חרבו בליבו והרגו, ויצא בתרועת מלחמה והרג את כולם.

עוד ראו היונים, שכל יהודי ויהודי גם אם חטא והתקרב לעולם הזה בששת ימי המעשה, כאשר מגיעה השבת הוא מתרומם, מתנתק מן הכל, ונהיה משהוא אחר לגמרי, הבינו היונים שכל עוד שיש שבת בעם ישראל אין להם סיכוי - עמדו וגזרו על השבת.

עוד שמעו על מועדי ישראל, שבצעם היהודים חיים בעולם בפני עצמו, הם מחשבים את ימי השנה בחשבון אחר לגמרי מכל העולם, החדש הראשון בחודשים הוא פסח, יציאת מצרים, ואח"כ שבועות, וראש השנה וסוכות, והיהודים נושמים בעולם אוויר שכולו אמונה, הם חיים את חייהם בתוך שנה של מועדי ה', ולא בתוך 'שנה אזרחית', גזרו היוונים שלא יקדשו חודשים - וכשניצחום רצו לפרסם מיד שעם ישראל אוחזים חשבון בכל התקופה, ולכך קראו לימים חנו-כה לומר שחנו בכה' ועדיין יש בידם את החשבון.

יום אחד הודיעו שיותר אינם מרשים ללמוד תורה, מפני שהתורה מקדשת ומרוממת את היהודי ומקרבת אותו לה', - ועם ישראל מסרו נפש ולמדו במערות. הבעיה היתה עם הילדים הקטנים שילדים הם תמיד משחקים בחוץ, ואם הם יושבים בשקט סימן שהם לומדים. הערימו ילדי היהודים, והראו ליונים סביבונים, והיונים סברו, שאם לילדים יש משחקים פשוט שהם לא לומדים, כי איזה ילד גוי לומד כשיש לו משחקים, ילדים גוים אינם מחונכים להתגבר על עצמם.. אילו היו אצלנו חיילים שלא מרשים ללמוד, איזו מלחמה היינו מנהלים נגדם.

עוד שמעו היונים על כבודם העצום של חכמי התורה, שגוזרים גזירות ותקנות בתורה וכל עם ישראל מבטלים את דעתם ושומעים להם, ואף הקב"ה מסכים על ידם, זה לא הסתדר בראש הגוי של היונים, לפי מה שהם הבינו שהחכם עם כל חכמתו אינו מרומם יותר ממי שאינו בעל חכמה, זו תפיסתה של יון שאין וממות בקדושה וטהרה.

עוד שמעו שיש דיני טומאה וטהרה, וזה ממש לא הסתדר עם גירסתם שהכל טבע, ולא זו בלבד אלא שחכמים חידשו וגזרו, שאע"פ שמן התורה גוי אינו מטמא, כל הגוים דינם יהיה כמו טמא זה החמור שטמא אפילו בהיסט, פירוש שטמא כל דבר שמזיז, אפילו אם לא נגע בו, נכנסו היונים

הרשעים לבית המקדש והודיעו, רבותי אל דאגה תוכלו לעבוד כרגיל כמעט, רק דעו שאנו עוברים ממחסן למחסן ונוגעים בכל השמנים ובכל הכלים. וכשניצחו אותם ה' עשה נס מיוחד שימצאו שמן טהור, שהיה מונח במחילות תחת המזבח, והיה טמון בקרקע, והיתה עליו חותמת של הכהן גדול, להלכה שלא הזיזו אותו ממקומו. בזה שה' עשה נס שינצלו מטומאת הגוים, ראו כמה חשובה הטהרה בעולם, וראו במיוחד שיש כוח לחכמי ישראל והוא הניצחון הגדול על חכמת היוונים שהאמינו רק בטבע.

עוד גזרו כתבו לכם על קרן השור... לכתוב על הדלתות, שלא לכתוב כתובה שהיא שומרת על הבית, ועוד פרצו פרצות בבית המקדש כל דבר שנועד לשמור ולהגן על הבית, ועל עם ישראל כל המושג של חומות היה זר להם ועם חומות חלילה ללא שם שמים. ולכן מדליקים נרות על פתחי הבתים, מול המזוזה.

הם רצו שהיהודי לא ירגיש שהפרנסה מגיעה משמים, שהחלב והבשר, האוכל והשתיה מגיעים משמים, שהעולם הטבעי מנוהל בנס.

הט"ז מבאר שהפריע לו לאנטיוכוס הרשע, חכמת התורה, קדושת התורה, והמאור שבתורה, שמקדש את עם ישראל, ולכך גזר שלא ילמדו תורה, וממילא משלא ילמדו תורה, כל היהדות תתרופף - ועונשם היה "וזדים ביד עוסקי תורתך", שנמסרו ביד העוסקים בתורה, התורה עצמה היא שהתגברה עליהם. ולכן תקנו בימים אלו לעסוק בתורה, עד כאן דבריו.

מלחמת הנהגת העולם - ביאור על הניסים

כוחם של עם ישראל הוא העבודה והמצוות! בניגוד לחכמת יוון שסמכו רק על הטבע וכוחם וחכמתם. וזו היתה המלחמה הגדולה של מלכות יוון נגד עם ישראל. מלחמתם של היוונים היתה להשביט מעם ישראל את התורה ואת העבודה, ולמחוק כל מקום או מצוה שמוזכר עליה שם שמים. כשקמו הכהנים להלחם ביוון חרטו על דגלם "מי כמוך באלים ה'" – לומר שהעולם מונהג על ידי ה', ועם אמונה כזו זכו לניסים גלויים [וכדברי בעל הנפש החיים, שער ג' פי"ב שהאמונה בה' לבדו היא סגולה להינצל מכל דבר בעולם].

בנוסף על הניסים ישנם מספר תמיהות שתממה כל אחד, נחא כי "מסרת גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים" הוא נס, אך מהו הנס והפלא ב"טמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים וזדים ביד עוסקי תורתך", היכן נקבע שטמא אמור לנצח טהור וכו'? עוד תמוה מהו שהאריך ותיאר "ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך, ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופורקן" ברור איפוא כי אם היה נס יצא

מכך קידוש ה' ועוד מהו שמוסיף ומספר מה עשו אחרי הנס: "ואחר כן באו בניך..."? ובכלל מדוע הונצח החנוכה בנס השמן, שהוא נס קטן מאוד ביחס לנס המלחמות?

נמצא כי "מסרת... טמאים ביד טהורים, ורשעים ביד צדיקים, וזדים ביד עוסקי תורתך" היא הניצחון, והיא הראיה הניצחת לאמונתנו שכל הישועות מגיעים רק מהשי"ת, ובזכות המצוות התורה והעבודה, שהרי ראו שהמנצחים הם הטהורים הצדיקים והעוסקים בתורה.

“השם גדול וקדוש” שנתקדש בעולם, הוא עצמו היה הנצחון, והודגש ‘בעולמך’ שנעשה עולמו של מקום, ולא עולם של טבע וכפירה. “ופורקן כהיום הזה” עובדה זו עצמה שראו ניסים, בניגוד למה שלימדו היוונים, היה תשועה גדולה ופורקן ושחרור לעם ישראל מעול חכמת יון. וחכמי אותה תקופה הכופרים. ומתוך הכרה ברורה זו של השפלת דרכי ההנהגה לפי הטבע, נכנסו ביתר שאת לעבודה, כידוע שההתנצחות מעצימה את הצד המנצח וקיימו “ואחר כן באו בניך לדביר ביתך, ופינו את היכלך, וטיהרו את מקדשך” – כי היה ברור כשמש כמה שהם ריקים.

והדליקו נרות בחצרות קדשך". ועם אותם נרות ראו את אותו מסר, שהקדושה יש להנה בלי צורך בחומר. "וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו לפרסום הנס, כלומר ביטול הטבע, והשרשת ההשגחה, ופרסומי ניסא בגלוי על פתח ביתו מבחוץ, כי זה היה ענין החנוכה להראות בגלוי.

ולכך תקנו ימי הלל והודאה - להזכיר שם שמים. משום שבהלל מבטלים את כל הנהגת הטבע בעולם, ומכריזים שהכל מתנהל רק על ידי הקב"ה. אמירת ההלל מפרסמת את מלכותו ושמו בעולם, כשהוא מבטל את עצביהם של הגוים, ומנשא את ישראל לשלושת מחלקותיהם, ישראל, בית אהרן ויראי ה'. כל אחד מעל קודמו. ובאמירת ההלל אנו מתעלים לדרגתם, הפוך ממה שגזרו לא להזכיר ש"ש. וכן נתחזקו בעבודה, כנגד מה שנתרשלו בעבודה.

וההמשך לניסי החשמונאים היא לימוד התורה שבעל פה, שכל עניינה ולומדיה הם בהנהגה של מעל לטבע בכל דור ודור.

רקע לתקופת גלות יון

בנ"י ירדו עם הנביא ירמיה לגלות בבל. בסוף גלות בבל אחשורוש מלך על כל העולם, ועשה חשבון שעברו כבר השבעים שנה, וטעה בחשבון 70 שנה לגלות בבל, והוציא את כלי בית המקדש ועשה משתה ובשנים אלו היה את נסי מגילת אסתר, אשר נכתבו ע"י הנביא מרדכי היהודי.

מיד אחר שעם ישראל עשו תשובה בימי אחשורוש מת אחשורוש ומלך כורש [יתכן שהיה בנה של אסתר המלכה] והוא נתן רשות לעזרא הנביא לבנות את בית המקדש השני. הבית השני נבנה על ידי הנביאים האחרונים, אך מיד פסקה הנבואה, ונחתמו ספרי הנביאים.

בבית המקדש השני קודש הקדשים היה ללא ארון וכרובים, ולא הגיע לכבוד בית המקדש הראשון, עד שהזקנים שזכרו את בית המקדש הראשון בכו ועלתה בכיתם על קול שמחת הצעירים בחנוכת בית המקדש השני.

קורות ימי הבית שני אינם נביאים אלא במשנה ובגמרא ובמדרשים. תקופת בית שני אינה רחוקה כ"כ מאתנו יש ספרים רבים המספרים מקורות תקופות אלו, [יש גם בנינים עתיקים שנשארו מלפני 2000 שנה, בכמה וכמה מדינות בעולם וכן עדויות ותעודים שונים מזמנים אלו]. ויש חיבה מיוחדת בדברים שרואים שה' משגיח על עם ישראל וזוכים לניסים גלויים לא רק בזמן יציאת מצרים אלא בכל דור ודור ה' מנהיג כל אחד ואחד, וכשצריך - בהנהגה על טבעית. יודגש בשם הגר"א ועוד שאין לנו כל תפיסה במושגים של אנשים מדורות קדמונים ובוודאי לא באנשים שזכו להיות בזמן הבית.

מיקומה המרכזי של גלות יוון בקורות עם ישראל עד ימינו

גלות יוון היתה באמצע ימי בית שני, חז"ל אומרים וחושך על פני תהום זה גלות יוון שהחשיכה עיניהם וליבם של ישראל... מלכות יוון התקיימה על פני 180 שנים, וגלות לישראל נמשכה 52 שנים.

בגלות זו לא חיפשו להרוג את ישראל אלא להחטיאם, ולעשותם כגוים, ואכן היו הרבה מאוד מתיוונים, עד שכשקם מתתיהו ובניו והכריז מי לה' אלי נאספו אליו בודדים מכל עם ישראל. ואין בזה

לב

פלא שהרי במשך יותר משתי דורות לא היו היוונים ביניהם ואסרו את כל קיום המצוות, והיוונים שלטו בכל העולם כולו, ולא היה מקום להימלט מהם,

היוונים לא החריבו את בית המקדש, אלא דווקא השאירוהו על מתכונתו החיצונית ושיקצוהו, ופרצו בו שלוש עשרה פרצות. אם עם ישראל היו הולכים לגלות מתוך גלות יוון המצב היה עגום לצמיתות. עד שריחם עליהם ה' אלוקינו והושיעם, והחזירו את כולם בתשובה.

אילו עם ישראל היו יוצאים לגלות היישר מגלות יוון המצב היה עגום. עד שריחם עליהם ה' אלוקינו והושיעם, והחזירו את כולם בתשובה, ואח"כ התחילה התורה שבעל פה להתפשט והחלה תקופת התנאים ממאה שנה קודם החורבן עד מאה שנה אחר החורבן, ויצאנו לגלות עם משניות וברייתות, שהם יסוד התורה שבעל פה עם תלמוד בבלי וירושלמי וגאונים וראשונים ואחרונים, ולכל זה זכינו ע"י שגאלנו ה' מגלות יוון וחזרה מלכות לישראל.

המנורה בבית המקדש רמזה על אור התורה שבעל פה, "הרוצה שיחכים ידרים", וכן מבואר בגמרא הזהיר בנר חנוכה זוכה לאור התורה.

* * *

"כי נר מצוה ותורה אור" ביקורת אישית אמתית מוגשת בעדינות בהומור

באמצעות מעשה בזרחה ושגיאותיו בחייו

לפני הדלקת נרות קורא זרחה את התחינה על הבנים במהירות [לנוהגים לומר], ויש לו כמה טעמים א. הוא שולח את בניו לת"ת ולישיבות אז העבודה נעשית מאליה אינו רואה אותם במצוקה אז לשם מה להתפלל??? שנית הוא מיואש אין סיכוי שיהיו באמת תלמידי חכמים??? שלישית אם כבר באמת שיטרחו בלימוד אבל מניין שתפילה עוזרת ללימוד??? ורביעית מה פתאום שיתפלל שיזכה לבנים וחתנים ת"ח שיתפללו על עצמם!!!

זרחה אינו יודע שיש ויש סיכוי שיצאו גדולי תורה מובהקים!!! ויש סיכוי שיסורו לגמרי חלילה!!! העליה בלימוד התורה להיות תלמיד חכם היא על ידי התפילה!!! 'עמלו של האדם בעולמו' אלו הבנים, וע"ז אמר 'עמלינו אלו הבנים', זהו פרי עמלו של האדם בחייו. לא כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות, ולא שם טוב אלא בנים. ומעיקרי חיוב לימוד התורה הנאמר בפרשת קריאת שמע הצטוונו ושננתם לבנך.

בתפילות על הגאולה זרחה אינו נוהג להאריך, כי להשערותו, עניני הגאולה זה לימות המשיח וכלשונם 'הלכתא למשיחא', גם הוא חושב שיש הרבה דברים דחופים מאוד להתפלל עליהם. זאת ועוד כי להשערותו האפיקורסית זה לא ענין של התקופה או השנים הקרובות, והוא לא תמים [עפ"ל] מה

לג

שכתוב ב'אני מאמין אחכה לו בכל יום שיבא' – אינו מספיק בדרך כלל לומר זאת... מבצעי בגדי תינוקות פה, או חיסול ריהוט שם, מענין את זרחיה יותר, גם אם אינו צריך לקנות דברים אלו, גיבובי התחרות והמידות הרעות של ראשי הפוליטיקה המתחלפים אצל עוקרי התורה, והבלי הבל פיהם מעניינים אותו יותר ממדרשים על אחרית הימים. זאת ועוד שהוא חסר אמונה בכוחותיו, כמה תפילה שלו מקדמת את כל ענייני הרוחניות, ואז גם הגשמיות החיצונית ממילא בא תבוא מכל צד ברווח.

בשטחיות ורדידותו סבור הוא חס ושלום כי קבוצה אחת 'נכסו' את הדיבורים על ארץ ישראל וקדושתה, אחרים נכסו את דגל הדיבור אודות המשיח והגאולה, חסידות פלונית את האמונה הפשוטה שהיא היסוד של כל יהודי, ה'מאורגנים בחיים' את לימוד שמירת הלשון, הנשים את ההכנה המוקדמת לשמירת שבת, וברכת המזון מתוך הסיפור. 'הצדיקים' את לימוד המוסר, 'דרשו' את הדף היומי, מארגני כוללי 'רצופות' את לימוד התורה בשקיעה וברצף. משפחות הצריכים ישועה אמירת ברכות בקול, המשוועים לרפואה "אשר יצר", 'בני אמונים' את ה'אמן', – ובער זה מתבייש להתחזק ברצינות אלו, ואינו מבין כי מצירוף המעשים הקטנים הללו זה כל האדם. אם כעת בפרוודור לא יכין את מקומו בעולם הבא, היכן יתכונן??? חס וחלילה לא נהיה כמותו במאומה, אלא תמיד צריך תפילה על הצלחה בתורה וחיזוק, ע"כ באו ימי החנוכה לעורר "כי נר מצוה ותורה אור" הזהיר בנר יזכה לבנים תלמידי חכמים.

קובץ יישובים לשאלת הבית יוסף

ממו"ר רבי מאיר ב"ר אליהו מונק זצ"ל מנהל ת"ת תורת אמת ב"ב – עם הוספות ושינויים

הבית יוסף שואל מדוע תקנו חכמים שמונה ימים לחנוכה, והלא נס פך השמן לא היה כי אם שבעה ימים בלבד, שהרי היה שמן ליום אחד בלי נס? [וכן הקשה בתוס' הרא"ש ובמאירי שבת כא:]:
ואומר הבית יוסף שלושה יישובים:

א. שמונה חלקים

השמן שבפך חולק מלכתחילה לשמונה חלקים שווים, כדי שיוכלו להדליק את המנורה לזמן קצר בכל ערב, ונעשה נס שמאותה כמות שמן מועטה דלקה המנורה כל הלילה, וכך היה בכל שמונת הימים. [ב"י]

ב. הפך נשאר מלא

אחר שמלאו שמן במנורה כשיעור, נשאר הפך מלא שמן שבתחילה, וראו את הנס כבר ביום הראשון. [ב"י]

ג. הנרות נותרו כל יום מלאים

ביום הראשון הוריקו את כל השמן שבפך למנורה, ונרותיה דלקו כל הלילה, ולבוקר היו נרות המנורה מלאים שמן וראו את הנס כבר ביום הראשון. [ב"י]

ד. מציאת הפך

היו האנשים נכשלים ועושים מגוריה בת שבעה קנים, לכך הוסיפו חכמים וצרפו יום נוסף לימי החנוכה ותקנו להדליק נרות שמונה ימים.

1. רבת את ריבם. 2. דנת את דינם. 3. נקמת את נקמתם. 4. מסרת גיבורים ביד חלשים. 5. ורבים ביד מעטים. 6. וטמאים ביד טהורים. 7. ורשעים ביד צדיקים. 8. וזדים ביד עוסקי תורתך.

רבת את ריבם.	דנת את דינם	נקמת את נקמתם	מסרת גיבורים ביד חלשים.	ורבים ביד מעטים.	ושמאים ביד שהורים.	ורשעים ביד צדיקים	וודים ביד עוסקי תורתך
8 ניסים							

תשובה ידועה יש [החת"ס רבי לייב חסמן, רבי משה פיינשטיין ועוד] על פי דברי הרמב"ן בסוף פרשת בא שאומר: מן הניסים הגלויים אדם מודה בניסים הנסתרים שאין לאדם חלק בתורת משה עד שיאמין שכל דברינו ומקרינו כולם ניסים הם... וזהו עיקר התורה.

ולפי"ז קיבלנו תשובה למה צריך שמונה ימים: כי צריך שבע ימים כנגד הנס ועוד יום נוסף להודות על כל הטבע הרגיל בעולם שגם הוא נס ולפרסם את הנס שגם הוא שייך להקב"ה.

על הפסוק וילכו בתוך הים - ביבשה מבאר הנועם אלימלך שלמדו שגם ביבשה אפשר להרגיש שהולכים בקריעת ים סוף. (וניתן לרמז זאת בפסוק ביבשה בתוך הים שגם כשהלכו ביבשה הרגישו בתוך הים). היהודים יוצאים מחנוכה אנשים אחרים ממה שנכנסו לתנוכה, לא חוזרים לשגרת החיים וההשתדלות בעולם. כי העולם הפשוט לא קיים כלל "כולם ניסים".

ייד. להודות על ההשגחה הפרטית שיש לעם ישראל, שאנו חיים באמונה בה' ומובטחים שלא יחסר למחר.

בני ישראל אכן ביום הראשון שפכו את כל השמן ולא נזקקו לנס, וקשה מדוע אכן לא חילקו את השמן לפי ימים כיון שלא היה להם שמן נוסף? אלא החשמונאים היו צדיקים וכיון שאמרה התורה להעלות נר תמיד שמו בטחונם בה' ולא דאגו דאגת מחר!!! והוא הנס שמקיים את ישראל בכל הדורות שעושים באמונה ואינם מהרהרים. וזכר לאמונה הגדולה הזו שיש בעם ישראל אנו מדליקים נר נוסף להודות על זאת שאנו מובטחים שה' משגיח על כל אחד מישראל. [מובא בספר התודעה]

ישנו קשר בין ימי החנוכה לחג הסוכות:

לעקור... **ושמונה ימי התג** [שבסוכות יש הלל והודאה לה'] הנני מביא עליכם **שמונה ימים**...

אתם אמרתם שכל מי שיוזכיר את שמי ידקר בחרב - אני קובע הלל לשמי שמונה ימי חנוכה ועליהם אמר דוד למנצח על השמיניית. [כנגד כל פרצה של היונים - תיקנו ישראל השתחואה. כנגד איסור להזכיר שם שמים - תיקנו הלל והודאה. וכנגד הנסיון לעקור את ימי הסוכות - תיקנו שמונה ימי חנוכה.]

הרוקח אומר שמסיבה זו נסמכו בתורה פרשת אמור חג הסוכות והדלקת המנורה.

טז. כנגד החג הארוך ביותר

הר"י מלוניל מיישב שבימי החנוכה זכו לנס הצלה, שלא נעשה נס כמותו לישראל שעמדו הגים וגזרו על המצוות, ולפיכך תקנו חג כנגד החג הארוך ביותר שממצאנו בתורה, שהוא שמונת ימי החג. ומאחר שנעשה גם נס בנרות, תקנו להדליק נרות בכל לילה משמונת הימים. (מתבתא).

יז. כנגד מצות מילה

שבע ימים הם כנגד שבעה ימי שבת שרצו לבטל והשמיני כנגד מילה שגם רצו לבטלה ולכן מדליקים שמונה ימים. [שלטי הגיבורים בשם בעל העיתים]

יח. חלקו את הפתילות לשמינית מהרגיל.

קשה מדוע רק בחנוכה מצאנו מהדרין ומהדרין מן המהדרין? עוד קשה שיש דין שהרופה להדר במצוה יוסיף עליה עד שליש, ואילו בנר חנוכה אנו מהדרין להדליק נרות רבים שזה יותר משליש? ותירץ הבית הלוי שהנס היה שפתילות דקות האירו כעבות וממילא הנס היה גם ביום הראשון. ואלו דבריו: עיקר הנס היה רק משום הידור מצווה ולא משום עיקר המצוה שהרי היה בפך להדליק לילה אחת והרי היו יכולים לעשות פתילות דקות ביותר שתהיה הפתילה חלק שמינית ממה שהיה רגיל להיות בכל יום, והיה מספיק לשמונה ימים והיה מקיים את עיקר המצוה, שהרי אין שיעור לרוחב הפתילות, וכל הנס היה רק משום הידור מצווה שהנס היה שאפילו שביום הראשון עשו פתילה דקה היו הנרות יפים כמו שהיו מקודם ועל כן תיקנו חכמים במצוה זו הידורים יותר מבכל מצווה.

יט. הנס היה שצלוחית זו היתה עם שמן זית זך

קשה מדוע היה חתום הכהן גדול על הצלוחית וכי הוא חתם על כל צלוחית? ומתריצים שהחשמונאים מצאו שמן שהכין הכהן גדול לחביתי כהן גדול שהיה עליו להביא בכל יום ולכן חתם. והנה לחביתי כהן גדול כלל לא היה צריך שמן זית זך, אולם הוא הידר לקחת שמן זית זך, נמצא שכל נס השמן היה תוצאה מהידור ולכן כל כך מהדרין במצוה. ולפי זה מיישבים שהיום הראשון עצמו היה נס שהכהן גדול הידר והכין צלוחית עם שמן זית זך.

ולמדים אנו מכאן שכל החנוכה נעשה על הידור במצוות וצריך להדר בחנוכה בכל המצוות

כ. השמן נעשה צלול

יש אומרים שהצלוחית היתה למשיחת כהנים גדולים והיו מעורבים בה שאר הסממנים, ונעשה נס שנעלמו שאר הסממנים ונעשה השמן זך.

תירוצים לפי פשוטו:

כא. אפילו יום אחד

הר"י פיק והנצי"ב מוולוז'ין נחלקו בגירסת השאילתות האם גורסים ולא היה בה להדליק אלא יום אחד או אפילו יום אחד, ולגירסת אפילו נופלת השאלה מאליה.

כב. שמונה ימים פינו את ההיכל

החשמונאים פינו את ההיכל וטיהרו את המקדש במשך שמונה ימים עד כ"ה בכסלו ולזכר זה עשו שמונה ימים.

לז

שכתוב במגילת תענית [פרק ט'] ומה ראו לעשות חנוכה זו שמונה ימים והלא חנוכה שעשה משה [חנוכה המשכן] לא עשה אלא שבעה ימים?

אלא בימי מלכות יוון נכנסו בית חשמונאי להיכל ובנו את המזבח, וסידוהו בסיד ותיקנו בו כלי שרת, והיו מתעסקין בו שמונה ימים, אמור מעתה שחנוכה שאנו עושים לא על חנוכה המנורה בלבד, אלא יש בה גם חנוכה המזבח וחנוכה כלי שרת חדשים שבית חשמונאי גנזו אבני המזבח ששיקצו היוונים לעבודה זרה ובנאו מזבח חדש ועשו כלי שרת חדשים וחנוכים.

[וכן במשנה מסכת מדות [א. ו.] נזכר שגנזו את אבני המזבח **לשכה מזרחית צפונית בה גנזו בני חשמונאי את אבני המזבח ששיקצו מלכי יון**. וברע"ב מפרש שהקטירו עליו לעבודה זרה.]
אולם בגמ' נזכר שעשו שמונה ימים על נס דליקת המנורה ולא על שטיהרו את בית המקדש שמונה ימים.

כג. כנגד משך ימי בעירת שמן הפך

הפך שבו נעשה הנס דלק 8 ימים וכנגד זה אנו מדליקין 8 ימים. [אע"פ שלא כל הימים היה בנס.]

שלושה חידושים למרן בעל החתם סופר

כד. שיסתדר עם חשבון התאריך בחודש

החתם סופר מתרץ שבשנה של הנס היה כסלו חסר נמצא שהיום האחרון של חנוכה היה ב' טבת, ורצו שכל שנה ושנה סוף חנוכה יהיה גם בתאריך זה [כדכתיב בחג המצות עד יום האחד ועשרים לחודש בערב] והיות ויש שנים שסלול מלא לא רצו לתקן פעמים 7 ופעמים 8 והוצרכו לתקן 8 ימים כל השנים. ואומר זה נלענ"ד נכון יותר מכל מה שנאמר בזה.

כה. הנרות בבית המקדש לא כבו

עוד מחדש החתם סופר שהנרות דלקו שמונת ימים ברציפות גם בימים, וא"כ היה צריך נס גם ביום הראשון. [ועיין בזית רענן על הילקוט פרשת בהעלותך, ושפת אמת מס' שבת]

כו. והדליקו נרות בחצרות קדשך.

עוד חידש החתם סופר שערך שמונת ימים לפנות את העזרה מכל הגילולים, ובינתיים אומר שהדליקו בחצר המשכן ולא בעזרה והרי במקום ששולטת רוח השמן נגמר יותר מהר ולכן הוצרכו לנס גם ביום הראשון. לפי זה מובן שכתוב בעל הניסים והדליקו נרות בחצרות קדשך. ועי"ז זכו גם שיתפרסם הנס, שהרי בעזרה רק הכהנים יכלו להיכנס.

לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה. לפי הפשוט י"ל מ"ש לשנה קבעום. כי בימי הנס אפשר לא גילו הכהנים לרבים הנס. כי נס צריך להיות בהצנע כמ"ש גבי אלישע הנביא ע"ש וברש"י (שפת אמת בראשית לחנוכה שנה תרמ"ב).

רמזי חנוכה ופרשת מקץ

ויהי – וכל ישראל הנרות ידליקו

מקץ – מצוותם קודם צאת

שנתיים – שמאל נרות תעמיד, ימין מזוזה

ימים – יש מחלוקת – יש מוסיפים

ופרעה – ויש פוחתים, ראשונה עיקר הלכה (הלכה כשיטה הראשונה שמוסיפים)
חלם – חייב לברך מעומד
והנה – ויתחיל המדליק נר הנוסף
עמד – עליו מברך דווקא
על – עובר לעשייתו (שקודם מברך ואחר כך עושה הדלקה)
היאר – "הנרות" יאמר, אחר ראשון
והנה מן היאר – ויהא השמש נר הגבוה מן נרות האחרים, ידליק אותו ראשון
עלת – עמו לכולם תדליק
שבע – שתשלוט בהם העין
פרות – פרסום רב וגדול תעשה.

רמזים בפסוקי קריאת חנוכה להלכות חנוכה (עפ"י הרה"ק מזידיטשוב זי"ע)

"כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת"
כף – פחות כ' (מקום הנחת הנרות פחות מכל אמה)
אחת – אחד ח' (מתחיל באחד ומסיים בשמונה)
עשרה – עד שתכלה רגל מן השוק.
זהב – זמנה בין השמשות
מלאה – מצוותה להדליק אצל הפתח
קטרת – קרוב טפח רוחב תדליק

רמז לסדר ברכות ההדלקה

נאמר: "עשה לך **שרף** ושים אותו על **נס**... וראה אותו **וחי**". [פרשת חוקת]
"שרף" רמז לברכת להדליק נר של חנוכה.
"נס" רמז ל"שעשה נסים"
"וחי" רמז ל"שהחינו".

המילה **ה-25** מתחילת התורה זה **"ויהי אור"**, רמז לאור החנוכה שמתחיל בכ"ה בכסליו.
 ברשימת המסעות בפרשת מסעי מופיע המקום **ה-כ"ה** **"ויחנו בחשמונה"** רמז לחשמונאים.

סיפורו של זרח

'כור המבחן' על הלכות חנוכה {מצא את השגיאות, אין ללמוד מהסיפור הלכות!!!}

בליל רביעי של חנוכה חזר זרח לביתו רק בשעה 10 בלילה, מכיון שהשתתף בהספד שהתקיים בעיר. מאחר שביום זה ערך תענית, הגיע לביתו מותש ועייף. מיד כשהגיע התיישב ללמוד את לימודיו. את הלכות חנוכה אינו משקן מדי שנה בשנה [נדרכו ללמוד רק דברים חדשים ולא לחזור על הלימוד הישן, את זה הוא משאיר רק לגדולי ישראל כדוגמת מרן הגרי"ש זצ"ל, אינו מבין שבכל לימוד נוסף מתחדשים חידושים!] לאחר מכן הכין סופגניות ולביבות, ללא תערובת חלב, [בכדי לא להיזכר באליוורנוס הרשע]. כשגמר התיישב לאכול. על הסופגניות הספוגות בשמן, החליט לברך שהכל. מהלביבות תפוחי אדמה אכל שיעור קביעות סעודה, והסתפק אם לברך אדמה או המוציא, ומספק לא בירך כלום. כאשר סיים לא בירך בורא נפשות, מפני שהתכוון להמשיך לאכול למחרת בבוקר ללא ברכה לפניו.

לאחר מכן התחיל להכין את הנרות, והסתפק האם להדליק במנורה של כסף [שמא זו גאוה] או שידליק בנר חרס שנותר מאתמול, והחליט שר החרס חביב יותר [כי יש בו פיה מהמצווה של אתמול]. את הנר הניח בתוך ביתו [בכדי לא לפרסם את מעשיו הטובים] בגובה טפח [זכר לחורבן]. בצד ימין הסמוך למזוזה [בכדי לצרף את המצוות]. הוא לקח שמן מבית ע"ז [בכדי לקדש אותו]. יצק שמן כדי שיעור שידלק חמש דקות. הכין בנר שלוש פתילות קרובות זו לזו [בכדי שתהיה אש גדולה]. העיר את אשתו וילדיו [שכבר ראו הדלקת נרות] ובשפה רפה וכובד ראש שר עמם מעוז צור ויוונים. כשגמרו, כיבד את בנו הקטן שלא הגיע לחינוך שידליק את המנורה ויוציא ידי חובה את כל בני הבית. הבן שעמד קרוב לפתילה החדשה ביותר דילג עליה [והסתפק אם דרך ימין זה משמאל לימין כמקובל או שמתחיל מימין וממשיך לשמאל] ע"כ הדליק את הפתילה האמצעית ואח"כ פנה לצדדים קודם לנר השמאלי ואח"כ לימני. להדלקת הנר השלישי הדליק גפרור מהנרות וממנו את הנר הנוסף. לאחר מכן הדליק מנרות המצוה את השמש, והניחו עם הנרות בשווה. לבסוף ברכו כולם יחד: "שהחיינו" "שעשה ניסים" ו"להדליק נר". וענו אמן.

אחר ההדלקה הוסיף שמן בנר בכדי שיהיה בו שיעור שידלק חצי שעה, ומיד נטל את המנורה בידיו ופתח בריקוד. כשהתעייף הניחה מעל גובה עשרה טפחים, במקום שמניחים את הנרות כל השנה. אשתו ובנותיו החלו מיד אחרי ההדלקה להכין לביבות, והוא ביטל תורה ושיחק בקלפים לאור הנרות. כששעמם לו שר הנרות הללו והבין שהנרות קודש והחליט שכדאי להיזהר גם שלא לראותם! נטל את המנורה דולקת עלה לבנין שממול הגבוה 25 אמה והניחה על אדן החלון בקומה הגבוהה ביותר [בכדי לפרסם את הנס]. במקום ששולטת רוח מצויה. אחר 22 דקות כיבה את המנורה, חזר בשמחה לביתו ושפך את השמן לקערת העיסה של הלביבות. לפתע נזכר שאסור להשתמש בשמן והשליך את הכל בביזיון לפח האשפה.

לאחר מכן ערכו שולחן לכבוד סעודת חנוכה. ולשם כך ביטל את קביעות לימודו בשעה זו, [נציין ביה"ל] בניו רצו לזמר ולומר דברי תורה, אך הוא אמר שזה מפריע לו להתרכז במצות האכילה בסעודת מצווה. באמצע דפק עני בדלת, וזרח אמר לו "עכשיו לא פורים בבקשה לא לדפוק בדלתות". בסעודה הסתפק מהו שיעור האכילה בחנוכה, והחמיר לאכול אכילה גסה עד ששוב לא יכל יותר לאכול. בברכת המזון שכח על הניסים, וחזר לברך מהתחלה.

'תפסת מרובה לא תפסת' מכאן ואילך תואם רק לבוגרים יותר:

מיד אחר כך עמד להתפלל תפילת ערבית ביחידות, בביתו. אחר חצות. באמצע פרשה ראשונה של קריאת שמע ילדיו החלו לריב ורמז להם שיפסיקו. מיד כשסיים קריאת שמע הפסיק והוכיחם בדברים, ונעמד להתפלל תפילת שמונה עשרה מול מראה בכדי להשגיח שלא יריבו שנית.

בניו ישבו לשחק בסביבון כשמצטרף אליהם בן דודם [שאינו סמוך על שולחנם] ושיחקו עם הפסידים ורווחים אמיתיים. המנצח במשחק צהל ושמח והשפיל את השני, והוסיף לספר זאת לכולם, [הואיל ואינו לומד ח"ח הוא סבר שאין זה נחשב לשון הרע כי רק אמר שהשני הפסיד ולא אמר שהוא רע]. לבסוף איחרו לעלות על יצועם שמחים בשמחת החג, בלי לחשוב על יום מחר. לפני השינה שרו שירי רגש והעירו שכנים, עד שהעייפות הכריעתם ונרדמו ללא אמירת ברכת המפיל, קריאת שמע שעל המטה, ובלי הכנת קערה לנטילת ידים על יד המטה.

מא

הלכות חנוכה בבית הכנסת: [קורא יקר שים לב למניעת טעויות, מכאן שולב הגבאי בסיפור, הגבאי בסיפור בקי בהלכה.] למחרת בבוקר הלך לבית הכנסת וראה את הגבאי המסור מדליק נרות, הגבאי נאות ללמדו בסבלנות מספר הלכות השייכות להדלקה בבית הכנסת. זרח שאל האם הנרות ידלקו עד אמירת תחנון או עד אמירת למנצח? הגבאי השיב לו שאין אומרים תחנון ולמנצח בחנוכה, והוסיף כנראה לא שמעת על החידה מה נרמז באותיות **אאאאאאאא"ל** [שמונה א' ובסוף ל'] ופתר לו שהוא סימן לזכרון: **'אם אין אומרים א' אך אפים אין אומרים למנצח'.**

הוסיף הגבאי שאין בידיו עת להאריך, מפני שעליו להספיק לגלול את ספר התורה לקריאת היום. שאל זרח איזו קריאה יש בחנוכה, הרי חנוכה היה אחרי מתן תורה? השיב לו הגבאי, שקוראים בפרשת נשא על חנוכת הנשיאים שחנכו את המשכן שנשלם בימים אלו.

זרח ביקש מהגבאי שידלגו קטעים בהלל בשביל שיספיקו לקיים את מצוות היום של משתה ושמחה. הגבאי ענה לו בנחרצות שבימים שגומרים את ההלל, אדם המחסר מלומר מילה אחת מההלל לא יצא ידי חובה, וכמו בקריאת שמע כל בוקר וערב, וקריאת המגילה! ועוד זאת שעיקר ימי חנוכה נתקנו להלל ולחודאה ע"כ אמירת ההלל היא מעיקרי חובת הימים.

הגבאי ביקש מזרח שהערב ידליק את נר החנוכה שבבית הכנסת, זרח סירב מכיון שכבר יוצא ידי חובתו בביתו. - אך הגבאי אמר לו שחיוב ההדלקה בבית ובבית הכנסת הינם שני חיובים שונים, בבית ההדלקה היא מבחוץ או בחלון שתראה מבחוץ, ואילו בבית הכנסת ההדלקה מבפנים בכדי שתראה לעומדים תוך בית הכנסת.

זרח בירר היכן תהיה מונחת 'החנוכיה', הגבאי גיחך ותיקן אותו אתה מאלו הקוראים למנורה חנוכיה? בשום מקום בתורה ובהלכה לא מוזכר דבר כזה "חנוכיה", זו המצאה עממית, כמו לקרוא למצוות פורים-פורימיה, ולמצה-פסיחיה, ולמדורה-לגבעומריה. נתיקון לשון בלבד, ואינו דבר עקרוני.

אחר הצהרים, הקדים להדליק בביתו חצי שעה לפני פלג המנחה, זרח הדליק שש נרות [בכדי להשלים את מה שחסר לו אתמול] בנו ביקש להדליק לבד כמהדרין אך הואיל וכילה את ממונו על קניית מותרות, שלחו לחזר על הפתחים.

לאחר מכן הלך להדליק בבית הכנסת. בדרך בירך ברכת הרואה על כל מנורה דלוקה שראה. כשהגיע לבית הכנסת הכין את המנורה והדליק על יד מקומו בקיר צפון. [כמו שהגבאי הדליק על יד מקומו בדרום] את הנרות סידר בצורת מדרגות [זכר למדרגות המנורה] המתפללים שהגיעו התפלאו מדוע לא המתינו להדליק בציבור וברוב עם לפרסם את הנס ברבים [אך הוא הסביר שבית הכנסת הוא כמו קודש הקדשים ואסור לראות את עבודתו של הכהן הגדול]. את המנקה שהגיע לנקות, שלח זרח לביתו [כי

מב

חנוכה אסור במלאכה.] בדרך חזרה לביתו עבר על פתח בית עיוור הגר עם אשתו וראה מנורה דלוקה, ועשה רוח וכיבה אותה. [כי העיוור בין כך אינו רואה, ומי שהדליק לו נרות לועג לרש. ועל הנשים לא חלו גזירות היוונים, ולא השתתפו במלחמת החשמונאים].

בערב שבת קודש איחר בהכנות לכבוד שבת, כהרגלו הרע שנכנס לשבת בניסים כשכולו מתנשם ומתנשף. [זכר ליציאת מצרים שהיתה בחיפזון]. ולא [נדברי הרמב"ם] שצריך לקבל את השבת בנחת כיושב ומצפה למלך. [מהי הסיבה שקורה הדבר מעודו לא חשב.. וזו בעצם הסיבה, בגלל שאינו חושב]. [אשתו רוצה לשנות את הדבר כהוראת הרבנים אך הוא מדי גאוותן בשביל לשנות הרגלים למען התורה].

כשהתאחרה השעה, עמד ואמר את התחינות במתינות, קבע את נרות החנוכה בדלת עצמה, והדליק קודם נר שבת [שהוא תדיר ומדאורייתא] ממנו הדליק גפרור ובאמצעותו הדליק נר נוסף של שבת, לאחר מכן הדליק על ידו בסמוך נר חנוכה, ואז בירך בברכה אחת להדליק נר של שבת ושל חנוכה. לאחר מכן רצה ללכת להתפלל מנחה, אולם נזכר שזה תרתי דסתרי, התבייש לשאול משום חשש לביזוי כבוד תורתו, וביטל את תפילת מנחה. כשהחשיך היום ראה שאחד מנרות החנוכה כבה, וביקש מגוי שידליקו. הואיל ולא הספיק לנוח בערב שבת, בדרשה שלאחר קבלת שבת ניסה להירדם, מפאת חכמתו האדירה שאין לו מה ללמוד מאחרים, ובכדי לאגור כוחות לתפילת ערבית, ועל כולם בכדי שלא להכשיל את הדרשן שיתגאה כשיראה שכולם מרותקים לדבריו. [כנראה שכח

א. מאיסור שינה בבית הכנסת, ב. מסיר אזנו משמוע תורה גם תפילות תועבה, ג. פגיעה בת"ח אומר הדרשה]. אולם הדרשן ששינן את ההלכות גזל את שינתו והצליף בו ללא רחם, עד שנוכח לדעת שהואיל ולא שינן את הדינים, הוא טעה ברוב ההלכות הבסיסיות וההנהגות הראויות. אם תוכל לספרם כראוי, אות הוא כי שינתו את ההלכות.

ניתן להיעזר בסימון עיגול או נקודה על כל שגיאה.

* * *